

İlhan Tarus'un Romanlarında Milli Mücadele

Mehmet Güler

**Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Türk Dili ve
Edebiyatı dalında Yüksek Lisans Tezi olarak
Sunulmuştur.**

**Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eylül 2012
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs**

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Elvan Yılmaz
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Yrd.Doç.Dr. Kadir Atlansoy
Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Doç. Dr. Adnan Akgün
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof.Dr. Ömer Faruk Huyugüzel

2. Doç. Dr. Adnan Akgün

3. Yrd.Doç. Dr. Ertuğrul Aydın

ABSTRACT

One of the republic term authors: İlhan Tarus'un novels named "Var Olmak, Hükmet Meydan and Vatan Tutkusu" are examined the method of approach to national struggle.

In the first part of working the life of İlhan Tarus and his literary works are examined. The second part is introductory chapter third part the speculation, fourth part the characters. Fifth part the place, sixth part the period of time, seventh part language and style are examined. In the last part the results are presented.

Key Words: İlhan Tarus, National Struggle, Kurtuluş Savaşı, Var Olmak.

ÖZ

Cumhuriyet Dönemi yazarlarından İlhan Tarus'un *Var Olmak*, *Hükümet Meydanı* ve *Vatan Tutkusu* adlı romanları Millî Mücadeleye yaklaşım tarzı bakımından incelenmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde İlhan Tarus'un hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde giriş, üçüncü bölümde olay örgüsü, dördüncü bölümde kişiler, beşinci bölümde mekan, altıncı bölümde zaman, yedinci bölümde dil ve üslup yönlerinden değerlendirilmiştir. İncelemede ulaşılan sonuçlar sonuç bölümünde ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: İlhan Tarus, Millî Mücadele, Kurtuluş Savaşı, *Var Olmak*, *Hükümet Meydanı*, *Vatan Tutkusu*.

TEŐEKKÖR

Bu çalıőmayı yapmamda bana yardımcı olan danıőmanım Doç. Dr. Adnan Akgün'e verdiği fikirleri ve yardımlarıyla bana yol gösteren Prof. Dr. Ömer Faruk Huyugüzel'e, benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen ve beni yüreklendiren Bölüm Başkanımız Yard. Doç. Dr. Kadir Atlansoy'a, Ersin Öztoprak'a sonsuz teşekkür ederim.

ÖNSÖZ

İlhan Tarus edebiyatımızda hikâye, roman ve tiyatro alanında eserler vermiş Cumhuriyet dönemi yazarlarından. Eserlerinde toplumsal eleştiriye keskin ve çarpıcı bir şekilde ele alan yazar, bir hukuk adamı olmasından ötürü eserlerinin konularını döneminin yazarlarına nazaran farklı bir tarzda ele alarak işlemiştir.

Bu çalışmanın amacı İlhan Tarus'un romanlarından hareketle Millî Mücadele'yi eserlerinde işleyiş şeklini ve konuya yaklaşım farklılığını ortaya koymaktır.

Çalışmada İlhan Tarus'un *Var Olmak*, *Hükümet Meydanı* ve *Vatan Tutkusu* adlı romanlarında Millî Mücadele konusu ele alınmıştır.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iii
ÖZ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
1 İLHAN TARUS'UN HAYATI VE ESERLERİ.....	1
2 GİRİŞ	5
3 OLAY ÖRGÜSÜ	9
3.1 Var Olmak	9
3.2 Hükümet Meydanı.....	16
3.3 Vatan Tutkusu	22
4 KİŞİLER	29
4.1 Var Olmak	29
4.1.1 Asli Kişiler.....	29
4.1.2 Tali Kişiler	34
4.2 Hükümet Meydanı.....	38
4.2.1 Asli Kişiler.....	38
4.2.2 Tali Kişiler	46
4.3 Vatan Tutkusu	51
4.3.1 Asli Kişiler.....	51
4.3.2 Tali Kişiler.....	57

5 MEKÂN	59
5.1 Var Olmak	59
5.2 Hükümet Meydanı	62
5.3 Vatan Tutkusu	66
6 ZAMAN	70
6.1 Var Olmak	70
6.2 Hükümet Meydanı	73
6.3 Vatan Tutkusu	75
7 DİL VE ÜSLUP	78
SONUÇ	81
KAYNAKÇA	85

Bölüm 1

İLHAN TARUS'UN HAYATI VE ESERLERİ

Cumhuriyet Devri yazarlarından İlhan Tarus, 24 Kasım 1907 de Tekirdağ'da doğdu. İlhan Tarus'un çocukluğu Keşan'daki çiftliklerinden sonra Tekirdağ, Biga, Niğde, Erbaa ve İstanbul'da geçer. İlkokulu Tekirdağ, Biga, Niğde'de; ortaokulu Konya, Kütahya, Niğde, Çanakkale ve İstanbul şehirlerinde farklı okullarda tamamlamıştır. Tarus, Kabataş Erkek Lisesi'nden mezun olduktan sonra Ankara Hukuk Fakültesi'ne imtihan ile girer. Bu okuldan da 1928 yılında diploma alarak mezun olur. *“Tarus'un Hukuk Fakültesinde öğrenim görürken (1926-1928) takma adlarla bir iki gazetede öyküleri yayınlanır. İlk 30 öyküsü Haber gazetesinde yaylandıktan sonra (1935) Cumhuriyet, Vatan, Milliyet gazeteleri ile Servet-i Fünun, Varlık, Seçilmiş Hikâyeler ve Yeditepe dergilerinde birçok öyküsü çıkar.”* (Behçet Necatigil, 1989:255)

“İlhan Tarus Edirne, Kayseri, Kahramanmaraş (Pazarcık) da savcılık ve hâkimlik görevlerini yapar.(1929-1932); Tarus mesleğinden ayrıldıktan sonra İstanbul'da gazetelerde (1931) , yine Adalet Bakanlığı'nda (1946-1957) çalışır.” (Behçet Necatigil, 1995:322) Bu tarihten sonra Ankara 'da Zafer gazetesinde fıkralar ve röportajlar yayınlar. İlhan Tarus *Hükümet Meydanın* isimli romanın önsözünde kendi hayatı ile ilgili bilgiler verir: *“Hukuk diplomasına dayanarak dolaştığı Doğu,*

Batı ve Orta Anadolu savcılıklarında, yargıçlarında doğru dürüst görev yapıp yolunda ilerleyeceği yerde dipten düzeltmelere, doğrultmalara, halk ve hak uğrunda çabalara kalkışmış, birkaç yılda kendini tüketip kadro dışına atılmıştır. Sonradan tekrar Adalet memurluklarında, bankalarda, ötede beride, ceman yekün yirmi yıl kadar çalışmışsa da 1957 ortalarında insanların Budalıklarına artık dayanamayacağını anlayarak sokağa fırlamıştır. Oğün bugün, sözüm yabana, gazetecilik yapmaktadır. “ (İlhan Tarus, 1962:4)

İlhan Tarus 8 Ocak 1967 yılında Ankara’da vefat eder ve Cebeci mezarlığına gömülür. Hukuk Fakültesi mezunu olan İlhan Tarus pek çok edebi türde eserler ortaya koymuştur. Çocukluk döneminde getirmiş olduğu sert ve geçimsiz yaklaşımlarından dolayı çevresi ile ilişkilerinde sorun yaşar: *“Yazarlık hayatına tiyatro çalışmalarıyla başlayan, dördü basılmış, on iki oyunu olan İlhan Tarus; şöhretini hikâye ve romanlarıyla sağladı. Konuların genellikle orta ve yoksul katlarda sürekli didinmeler içinde yaşayan halkın gündelik hayatından alan İlhan Tarus, realist bir hikâyecidir. Bekir Sıtkı Kunt gibi yakından tanıdığı devlet ve adalet daireleri, malzeme bakımından eserleride geniş yer tutar. Temelleri gerçeğe bağlı idealizmden, özete gelir bir konu-hikâyeciliğinden, yazdıklarını geniş çevrelere ulaştırabilmek kaygısıyla halka bağlı bir dil ve anlatım geleneğinden hareket eden sanatında, halk yaşayış ve felsefesini iyi bilen bir hayat adamı niteliği gösterir.”* (Behçet Necatigil, 1995:322)

Yazar ailesi ve çevresinde aksi şekilde nitelenen bir karaktere sahiptir. Bu karakter yapısı yazarın eserlerinde yaratmış olduğu karakterlere yansımaktadır. Onun yapısını oluşturan bu karakteri ailesinin yapısından ve anne-baba ilişkisinden kaynaklanmaktadır: *“...Çocukluk anılarında gözleri ışıldayan bir çocuktan ziyade, küçücük omuzlarında acılarını kaldırmaya çalışan bir kişilikle karşılaşırız. Ailesinde*

şefkatli anne ve babanın derin özlemi vardır. Her ikisinde de biraz şansız olan Tarus; karşısında sert, otoriter, cimri bir yapıya sahip bir anne ve baba bulur. Yazarın karakterinin de benzerliği, mizacının oluşumunda çocukluğunun ne kadar etkin olduğu ispatlar niteliktedir. (Fatih Arslan, 2005:5)

ESERLERİ

1- Öyküleri:

- 1. Doktor Monro'nun Mektubu(1938)*
- 2. Tarus'un Hikâyeleri (1947)*
- 3. Apartman (1956)*
- 4. Karınca Yuvası (1952)*
- 5. Ekin İti (1953)*
- 6. Köle Hanı (1954)*

2- Tiyatro Oyunları:

- 1. Ceza Hâkimi (1940)*
- 2. Bir Gemi (1947)*
- 3. Suavi Efendi (1962)*

3-Romanları:

- 1. Saman Pazarı (1954)*
- 2. Yeşilkaya Savcısı(1954)*
- 3. Var Olmak (1956)*

4. *Kasabanın Ruhu* (1957)
5. *Uzun Atlama : Bir Endüstrileşmenin Romanı* (1957)
6. *Duru Göl* (1958)
7. *Hükümet Meydanı* (1962)
8. *Vatan Tutkusu* (1967)
9. *1980 Yılındayız* (1964)

4-İnceleme

1. *Ahiler* (1957)

Bölüm 2

GİRİŞ

Millî Mücadele dönemi, Cumhuriyet dönemi Türk Edebiyatının alt yapısını oluşturur. Bu dönemi konu alan önemli eserler Millî Mücadele döneminden başlayarak günümüze kadar işlenmiştir. 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'i işgaliyle başlayan ve aralıksız üç yıl süren Millî Mücadele dönemi birçok boyutuyla eserlere konu olmuştur. Trablusgarb'da, Balkanlar'da, I. Dünya Savaşında art arda gelen yenilgiler Osmanlı İmparatorluğunun Anadoluya sıkışmasına neden olur. Kısa zaman sonra Mütareke dönemi başlar ve Sevr antlaşmasıyla Anadolu, Yunanlıların ve müttefiklerin işgaline uğrar. Türk insanı topyekûn bir savaşa girer ve düşmanları topraklarından atar. Yazarlar askeri yüreklendiren, toplumu heyecanlandıran, geçmişi yargılayan ve yüzlerce, binlerce şiir, hikâye, makale, deneme, roman yazarlar.

Millî Mücadele dönemi edebiyatı bir var olma mücadelesinin edebiyatıdır. Onun için yaşanan olayların birer yansıması gibidir. Halkın duygularına hitap edilerek millî heyecan uyandırılmak istenir. Toplumu derinden etkileyen bu mücadele dönemi sonrasında kurulan düşünce sistemi ve yeni bakış açıları ile yazarlar Kurtuluş Savaşı ve bu dönemi eserlerine konu ederler. Zaten böyle kahramanlıklarla dolu büyük mücadelelerin edebiyata yansımaması mümkün değildi. Millî Mücadele ve Kurtuluş Savaşı ile ilgili pek çok eser verilmiş olmakla birlikte bu dönemlerin sağlıklı bir biçimde işlendiği eserlerin sayısı azdır. Bir çok yazar bu dönemin kahramanlıklarını vermekle birlikte bazı yazarlar da geliştirdikleri

toplumsal eleştiri ile dönemin yaşayış şekillerini farklı bir bakış açısı ile işleyerek beğenilere sunar. Bu dönem içerisinde bazı yazarlar bu konularda vermiş oldukları önemli eserlerle isimlerinden söz ettirirler ancak yine aynı konuları işleyen bazı yazarların farklı açılardan konuyu ele almalarına rağmen hak ettiği değeri bulamadıkları ve hatta pek çok edebi türde bir çok eser vermelerine rağmen tarih içerisinde unutulmaya terk edilmiş oldukları gözlenir. Çalışmaya konu teşkil eden İlhan Tarus da bu unutulmaya yüz tutmuş yazarlardan biridir. Bunda yazarın çevresi olan geçimsiz ve hırçın kişiliğinin tesiri de etkili olmuştur. Ancak İlhan Tarus verdiği eserler ve tarihi olaylara farklı yaklaşım tarzıyla Türk edebiyatında önemli yeri olan yazarlardandır.

Millî Mücadeleyi savaş sırasında konu alan ilk roman olan *Ateşten Gömlek*'i Halide Edip yazar. Türk'ün *Ateşle İmtihanı*, *Vurun Kahpeye* yazarın diğer romanlarıdır. Bu dönemi işleyen romancılardan biri Peyami Safa'dır. *Sözde Kızlar*, *Bir Akşamdı* ve *Biz İnsanlar* adlı romanları da bu dönemi yansıtmaktadır. Yakup Kadri Karaosmanoğlu *Yaban*'da savaş yıllarında Anadolu insanının halini bir aydının gözünden anlatır. Tarık Buğranın, *Küçük Ağa*'sı Millî Mücadeleyi anlatan romanları içerisinde şüphesiz çok önemli ve farklı bir yere sahiptir. Bazı romancılar mücadele yıllarını içine alan romanlar da yazmışlardır. Aka Gündüz'ün *Dikmen Yıldızı*, Burhan Cahit'in *Yüzbaşı Celal*, *Nişanlılar* ve *Gazinin Dört Süvarisi*, Şukûfe Nihal'in *Yalnız Dönüyorum*, Reşat Nuri Güntekin'in *Yeşil Gece* adlı romanları bu yılları da kapsar. 1950'lerden bu güne Kemal Tahir, Samim Kocagöz, Talip Apaydın, Hasan İzzettin Dinamo, İlhan Tarus, Attila İlhan, Turgut Özakman gibi romancılar eserlerine savaş yıllarını konu edinmişlerdir. Bu dönemi konu alan romanların bir kısmında Millî Mücadele fon olarak yer alırken, romanların önemli bir kısmının cumhuriyet döneminde kaleme alınması nedeniyle Millî Mücadele, yeni Cumhuriyetin bakış

açısıyla işlenmiştir. Bu romanlarda roman kahramanları genellikle iki grupta göze çarpmaktadır: Millî Mücadele'ye karşı olanlar (din adamları) ve mücadeleye etkin katılan aydın (öğretmen, subay gibi) kimlikler.

“İkinci Dünya Savaşı yıllarında yetişen köy çıkışlı, Köy Enstitülü yazarların köy ve kasaba romanlarını yayımlamaya başladıkları dönem olarak dikkati çekmiştir. 1950-1960 yıllarının önemli romancıları şunlardır: İlhan Tarus (1907-1967), Kemal Tahir (1910-1973), Orhan Kemal (1914-1970), Aziz Nesin (1915-1996), Orhan Hançerlioğlu (1916-1991), Tarık Buğra (1918-1994), Necati Cumalı (1921-2001), Yaşar Kemal (1922), Oktay Akbal (1923), Kemal Bekir Manav (1924), Atilla İlhan (1925-2005), Talip Apaydın (1926), Fakir Baykurt (1929-1999), Erhan Bener (1929-2007), Tarık Dursun K. (1931). İlhan Tarus; Yeşilkaya Savcısı (1955) romanında, Cumhuriyet'in ilk yıllarında genç bir savcının karşılaştığı zorlukları yansıtır. Var Olmak (1957), Hükümet Meydanı (1962), Vatan Tutkusu (1968) romanlarında Millî Mücadelenin başlangıcını konu alır. Duru Göl (1961)'de ise Demokrat Parti yönetimindeki yıllarda karşılaşılan olumsuzluklar üzerinde durulur.”
(Nurkal Kumsuz, 2011)

İlhan Tarus'un eserlerinde Millî Mücadele bütün çıplaklığı ve çarpıklıkları ile yer alır. *“Sadece bir yazar olarak değil, gazeteci ve aydın kimliğinin yansıması olarak Cumhuriyet tarihimizin çeşitli dönemlerine tanıklık etmesi; eserlerinin salt birer anlatı niteliğinden çok dönemin sosyo – ideolojik yapılanmasının genel bir panoramasını oluşturması bakımından da ayrı bir yeri vardır. Bu anlamda yapıtlarında değişen dünyayı, değişen ülkeyi ve bireyselleşen insanları anlatmıştır.”*
(Fatih Arslan, 2005;1)

Yazar 1950'li yıllardan sonra roman yazmaya başlar. *Samanpazarı (1954), Yeşilkaya Savcısı (1954), Var olmak (1956), Duru Göl (1958), Hükümet Meydanı*

(1962), *Vatan Tutkusu* (1967) isimli yayınlanan romanları yanında, *Zafer* gazetesinde tefrika edilen *1980 Yılındayız* (1964) ve *Yeni Sabah* gazetesinde tefrika edilen *Kasabanın Ruhu* (1957) adında iki romanı daha vardır. Millî Mücadele dönemini işlediği romanlar olan *Var Olmak*, *Hükümet Meydanı* ve *Vatan Tutkusu* isimli romanlar birbirlerinden farklı olmakla birlikte Kurtuluş Savaşı öncesinde yaşananları aktarması bakımından ortak özellikler göstermektedirler. Eserlerde vatanseverlerin gözü pek kahramanlıkları yanında yine bu kahramanların olumsuz ve çarpık hayatları da çarpıcı bir biçimde yansıtılır.

İlhan Tarus, eserlerini, İnci Enginün'ün belirttiği gibi sanat endişesini ön plana almadan yazmış görünse de aslında onun Millî Mücadele ile ilgili yazdığı romanları, konuları farklı tarzda ele alış yönünden döneminin diğer örneklerine göre üstün eserler olarak dikkat çekmektedir. “*O da eserlerini “sosyal endişe” ile yazmıştır. Fakat eserlerini sanat dairesine sokacak unsurlar azdır. Hikayelerinde memurlar olmak üzere dar gelirli insanların çıkmazlarını anlatmış, Var olmak ve Hükümet Meydanı’nda Millî mücadeleyi işlemiştir. Özellikle Var Olmak bu konuda yazılan ihmal edilmeyecek eserlerdendir.*” (İnci Enginün, 2006:325)

Bölüm 3

OLAY ÖRGÜSÜ

3.1 Var Olmak

İlhan Tarus'un ilk ciddi roman denemesidir. "Bu roman Kurtuluş Savaşı'nın unutulmaz şehitlerine ithaf edilmiştir" sözü romanın başında verilmek suretiyle yazar eserini destanlaştırmak ve ona değer katmak düşüncesindedir. I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı Devleti'nin işgal kuvvetleri tarafından bölünerek pay edilmesinin ardından yurdun çeşitli yerlerini işgal faaliyetleri başlar. Yurdun en gözde parçası olan Çanakkale de işgalden nasibini alır. Çanakkale bölgesinde bulunan Biga kasabasında 1. Dünya Savaşı'nın hemen ardından Bigalıların yaşayışı, işgal yıllarının bölge insanına etkisi ve dönemin genel yapısı bu eserde gözler önüne serilir.

Anlatıcı romana güzel bir tabiat tasviri ile başlar. Marmara Bölgesi; güzelliği, temiz doğası ve parlak denizi ile adeta yazarın resim tablosu gibi okuyucunun hayal dünyasına sunulur. Marmara'nın mavi denizi, iskeleleri, badanalı evleri ve temiz mahallelerinde cıvıl cıvıl oynaşan çocukları göze çarpar. Düşmanlar, Çanakkale'yi ellerine geçirmeğe başlarlar. Bigalılar kasabalarında sık sık bir araya gelerek şadırvanın altında geç saatlere kadar ülkedeki son gelişmeleri değerlendirirler ve sorunlara çare bulmaya çalışırlar. Bunların arasında pek de görmeğe alışık olunmayan Reji Müdürü Hamdi Bey vardır. Tütün ticareti yapan Reji İdaresinin tütün ticaretinden kaynaklanan ekonomik gücü vardır. Hamdi Bey, kurumun bu

gücünden kendi adamlarını işe alarak yararlanır ve insanlar üzerinde nüfuz sahibi olur. Reji idaresi Müdürü Hamdi Bey de parasal güç sayesinde kasabalıyı yönetebilmekte ve kasabalı arasında vatani kurtarmak için el altından gizli adam toplama faaliyetlerine girişerek millî cephedeki gücü artırmaya çalışmaktadır. Ancak Hamdi Bey bunu yaparken çok tedirgindir ve bir gün padişah tarafından başına bu yüzden kötü şeyler geleceğine inanır. Millî Mücadele yılları daha yeni başlamıştır. Dolayısıyla, insanlar bölgede yaptıkları işlere ve konuşmalarına çok dikkat ederek faaliyetlerini gizlerler.

Kasabada en büyük güç odağı Anzavur Ahmet Paşa'dır. Anzavur Çerkez kökenli olup zengin bir şahıstır ve adeta bölgede İstanbul Hükümeti ve Padişahın savunucusu, gözü kulağıdır. Anzavurun civar köylerden adam toplayarak kasabanın etrafına yerleştirdiğine dair halk arasında söylentiler dolaşır. Yine o bölgede gelişen olaylarla ilgili olarak padişaha rapor verir. Kasabada yaşayan Haydut Kara Hasan halkı haraca kesmektedir. Hatta bu durumun önüne geçmeye çalışan Jandarma Yüzbaşı, Kara Hasan'a suçüstü baskın yapması için fırsat kollar. Ancak Osmanlı Hükümeti ve kaymakamın buna artık gücü kalmamıştır. Otorite boşluğu mevcuttur. Gücü kalmayan hükümet aramakta olan Kara Hasan'ı yakalayamaz.

Hamdi Bey ile Anzavur Ahmet Paşaya ilk kez kasabada bir düğünde karşılaşılır. Anzavur Ahmet Paşa'ya bölge halkı tarafından Hamdi Beyden daha fazla ilgi gösterilir. Hatta onun oturacağı yer bile özeldir. Hamdi Bey, Anzavur Ahmet Paşa için hazırlanan yere oturarak üstünlüğünü ve cesaretini oradakilere gösterir. Bugüne kadar kasabada ilk defa Anzavur'a kafa tutan biri gelmiştir o da Hamdi Beydir.

Kasabada yaşayan Polini ve eşi Madam Polini Anzavurla çok iyi ilişkiler içerisindeyler. İstanbul'a yazılan raporlar Polini'nin eşi aracılığı ile Padişaha

ulaşmaktadır. Hamdi Bey bu durumu takip eder ve Polini'nin eşinin Anzavur'un evinden çıktığı bir gece kaçırılmasını sağlayarak ona tecavüz ettirir. Ancak bu olayla ilgili kimse yakalanamaz. Bu durum Anzavur'u çok hiddetlendirir ve Hamdi Beyi evine çağırarak durumu görüşürler. Hamdi Bey hiçbir sorumluluk almadığı gibi konudan haberi olmadığını söyler. Anzavurla aralarında çok şiddetli tartışmalar geçer. Anzavur Hamdi Beyi öldürmekle tehdit eder. Ama Hamdi Bey de boş değildir. Gayet soğukkanlılıkla Anzavur'a gitme vaktinin geldiğini hemen evden çıkmazsa evi çeviren adamlarının elinden bir kaza çıkabileceğini söyler bu durum Anzavur'u şok eder.

Kaymakam, Bigalıları meydana toplar ve vatanın genel durumu hakkında konuşma yapar. Konuşmasında vatanın elden gideceğinden ülkenin bir yarısının İngilizler, bir yarısının İtalyanlar bir yarısının ise Yunanlılar işgal edildiğini ve bu yüzden hep birlikte dayanışma içinde güçlüklerin aşılması gerektiğinden bahseder. Kaymakamın yaptığı bu konuşma halkı heyecanlandırır ve hep bir ağızdan "Padişahım çok yaşa!" sesleriyle ortalığı inletirler.

Hamdi Bey'in idaresindeki Millîciler ile Padişah yanlıları arasında gerginlikler gittikçe tırmanır. Tüm zorluklara rağmen bölgede huzursuzluğun tırmanışı devam eder. Ortalıkta Anzavur Ahmet Paşanın adamları ile Haydut Kara Hasan'ın adamları arasında büyük bir çatışma çıkacağı dedikodusu yayılır. İnsanlar sokağa çıkmaktan korkar. Bunun üzerine kasabanın ileri gelenlerinden birkaç kişi Hamdi Beye bu huzursuz ortama çare bulması amacıyla giderler. Hamdi Bey olanları dinler ve bıyığını sıvazlayarak böyle bir çatışmanın kendi adamlarının işi olmadığını kendisinin yapacağı tek işin tütün alıp satmak olduğunu ifade eder. Hamdi Bey gelişen olaylar karşısında sessiz kalmayı tercih eder. Hamdi Bey, vatana bağlılığının yanısıra kadına da çok düşkündür. Eşi Naciye Hanım bu durumu bilmekle beraber

her şeyi kabullenir. Naciye Hanım, ev işlerine bakan ve kendine yardımcı olan Saniye Hanımın yanlarından ayrılarak evine gittiğini ve artık eskisi gibi kendine yardımcı olup yanında kalmayacağını da ifade eder.

Kaymakam bölgede yaşayan önemli şahısları toplantıya çağırır. Vatan işgal altında olmasına rağmen kimse kimseye güvenemez. Halk arasında birlik ruhu çok zayıftır ve kurtarıcı henüz görünmemiştir. Hamdi Bey toplantıya giderken Yusuf'u uyarır ve kendisine bir el bombası verir. Yusuf ve diğer adamları müdahale edecek ve toplantıda olanların hakkından geleceklerdir. Hamdi Bey belki bu kavgada kendi canından olacaktır ama karşı tarafın tamamıyla ortadan kalkacağını düşünür. Hamdi Bey, Anzavur Ahmet Paşa, Haydut Kara Hasan, Kaymakam, toplantıda hazır bulunurlar. Kaymakam Halit Bey, Sadrazam Ferit Paşadan gelen bildiriye toplantıda bulunanlara okumaya başlar. Yazıda hükümete sadık kalınarak çeteleşmelerin ve padişaha karşı olanların en ağır cezaya çarptırılmaları gerektiği, bu konuda ortak hareket edileceğine dair onay verilmesini ister. Kaymakam Bey bildiriye okumayı bitirdikten sonra herkes hem fikirse vakit kaybetmeden imzalanmasını rica eder. Hamdi Bey dışında toplantıda bulunanların hemen hepsi fikrini beyan eder. Bildiriye birçok imzalar. Sıra Hamdi Beye geldiği zaman o bildiriye imzalamayacağını söyler. Hamdi Bey, Eyüp Efendinin kahvehanesinde kendi adamlarından birinin öldürüldüğünü ve onun kanının hesabını görmeden bu kâğıda imza koymayacağını herkesin önünde haykırır. Anzavur Ahmet Paşa hiddetli bir şekilde Hamdi Beye buraya sadece vatan meselesini konuşmak için geldiğini ve burasının cinayet için mahkeme yeri olmadığını söyler. Hamdi Bey bir yandan Kara Hasan'a da laf atar. Hamdi Bey, Kara Hasan ve Anzavur Ahmet Paşa bir birlerine girerler ve toplantıya katılanlar da onları ayırıp yerlerine oturtmaya çalışırlar. Anzavur Ahmet Paşa araya girer ve işlenen cinayete kurban giden hakkında Kaymakam Beye bilgi verir.

Öldürülen kişinin adı Arif'tir. Bu kişi Reji'de kolcudur. Bir gün gittiği kahvehanede öldürülür. Hamdi Bey sinirli bir şekilde bu cinayetin Kara Hasan tarafından gerçekleştirildiğini söyler. Hamdi Bey, bir katili yakalayamayan hükümet ve onun yandaşlarının düşmanla başa çıkmalarının nasıl mümkün olabileceğini toplantıda bulunanlara sorar. Bu arada ortam iyice gerilir. Kaymakam Bey burada olan insanların mazbatayı imzalayarak da yeterli sayının sağlanacağını söyler. Anzavur Ahmet Paşa da bu fikre katılır.

Gerginlikler artarken Hamdi Bey'e bir ziyaretçi gelir. Gelen Anzavur Ahmet Paşanın kızı Leyla'dır. Bu ziyaret Hamdi Beyi çok şaşırtır. Hamdi Bey bu ziyaretin sebebini sorar. Leyla, Hamdi Beye babasıyla arasındaki geçimsizlikten haberi olduğunu ve buradan olumlu bir netice ile ayrılmak arzusunda olduğunu söyler. Leyla, Hamdi Beye babası ile barışmasını ve böyle dargın bir şekilde vatan savunmasının olmayacağını dile getirir. Hamdi Bey ise kendisinin görevinin sadece askerın tütün ihtiyacını karşılamak olduğunu bunun dışında başka bir şey gelmeyeceğini söyler. Leyla bu söz üzerine gülme krizine girer ve sinir krizi geçirir. Leyla, Hamdi Beye bunun üstüne bundan sonra olacaklar size aittir der ve onun odasından ayrılır. Hamdi Bey ise gelişen olaylar karşısında kayıtsızdır.

Kolcubaşı Rıza'nın kızı Seher'in Karabiga'da düğünü olacağı için hazırlıklara başlanır. Hamdi Bey, Seheri de kullanmaktadır. Onun gelin gitmesine üzülür. Kafilelerle Karabiga'ya gidip orada konaklayacaktır. Romadaki tek yolculuk sahnesi bu seyahattir. Yolculuk at sırtında gerçekleşecektir. Her an konvoyu baskın olabilir düşüncesi vardır. Gerekli tedbirler alınarak silahlı adamlar konvoyun belirli yerlerine yerleştirilerek harekete geçilir. Büyük bir gelin alayı caddelerin ve sokakların içinden geçer. Biga kasabalıları bu düğüne şahit olmak için hemen hemen herkes bulunduğu yerden çıkarak seyretmeye başlar. Karabiga kasabasına doğru kalabalık bir gelin

alayı hızla hareket eder. Gelin alayının en önünde Hamdi Bey ve arkasında sırayla dörder dörder atlılar sıralanır. Düğün alayı yolda herhangi bir tuzağa karşı beşer adım aralıkla, tek kol halinde, silahlı atlılar gözetiminde gider. Yol boyunca Kolcubaşı Rıza Efendi tedbir amaçlı Hamdi beyin yanından ayrılmaz. Gelin alayı Karabiga kasabasına kısa bir seyahatten sonra ulaşır. Kasabanın girişinde kabileyi atın üstündeki damat karşılar. Hamdi Bey damadı pek bir çirkin ve pek bir zavallı görür.

Hamdi Bey, Hacı Rıfat'ı ziyarete gider ve halini hatırını sorar. Hamdi Bey bize hiçbir şey olmaz bizden korkarlar diyerek övünür. Hacı Rıfat'tan silah ve mühimmatın son durumunu sorar. Eğer ihtiyaçları olursa yardım edebileceğini belirtir. Bunun üstüne Hamdi Bey kendisinin her şeyi kontrol ettiğini para konusunda da eşi Naciye Hanım'a ait son altın ve incileri sattığını söyler.

Seher, evliliğini yürütemez ve ayrılır. Hamdi Beyin eşi Naciye'nin yanına döner. Seher, Hamdi Beyin evinde kalması için kendisine yalvarır. Hamdi Bey bu isteği bir şartla kabul eder. Hamdi Bey, Saniye'nin çok zamandan beri kolcu koğuşlarına girdiğini ve bu kadını kolcu koğuşlarında yakalamak istediğini söyler. Seher bu teklifi hemen kabul eder. Hamdi Bey Seher'in gece kalması için ilk iş olarak dükkânlardan birini boşaltır. Akşam olunca Seher'i hazırlattığı dükkâna götürerek ona orada tecavüz eder. Hamdi Bey Balıkesir'den üzeri Ethem imzalı bir telgraf alır. Bu Ethem denen kişiyi hafızasını yoklayarak tanımaya çalışır. Ancak Hamdi Bey, Ethem'i Anzavurla kıyaslar ve yardım etmek istemez.

Ertesi gün telgrafı getiren Şükrü Hamdi Bey'in yanına gelir. Hamdi Bey Şükrü'ye Çerkes Ethem'in kim olduğunu sorar. O da Çerkes Ethem Millî kuvvetlerin ileri gelenlerinden biridir der. Çerkes Ethem'in kendisinin de tanıdığı Kuşçubaşı Eşref Beyin güvendiği adamdır tanımı yapar. Çerkes Ehem'in, Mustafa Kemal Paşadan emir aldığını da sözüne ekler. Hamdi Bey Mustafa Kemal'in kim olduğunu

sorar. Şükrü, Mustafa Kemal'in Anafartalar Başkomutanlığı yaptığından ve şimdi ise Amasya da bulunduğunu söyler.

Hamdi Bey evine gider gitmez Naciye Hanımı karşısına alır. Hamdi Bey her an her şey olabileceğini ve eğer kendisine bir şey olursa çocuklara mukayyet olmasını söyler. Hamdi Bey konsolun üzerine biraz para bıraktığını ve Çerkezlerin mert insanlar olduğunu herhangi bir kargaşada kadınlara ve çocuklara zarar vermeyeceklerini söyler. Hamdi Bey eğer canına bir zarar gelirse, herkes nereye gidiyorsa Naciye Hanımdan da çocuklarla birlikte oraya girmesini belirtir. Naciye Hanım ağlasa da bu sözlerin ileride gerçek olacağını bilir. Hamdi Bey hava kararınca Seher'in koğuşuna gider ve geceyi Seher'in yatağında geçirir. Seher, gece yarısından sonra uyuyan Hamdi Beyi kaldırır ve Saniye'nin gülme sesinin koğuştan geldiğini söyler. Hamdi Bey alelacele sesin olduğu yöne doğru hareket eder. Fazla süre geçmeden koğuşun arkası ve önü adamlar tarafından sarılır. Zifiri karanlığın içinde Saniye'nin hayatı son bulur.

Anzavur Ahmet Paşa harekete geçeceği bilgisini verir. Rıza Efendi seksen yedi kişi adam hazırladığını ve Çınarlık'ta beklettiklerini söyler. Hamdi Bey de Rıza Efendiyle beraber çıkmak için hazırlık yapar. Her ikisi de acele sokağa çıkarlar. Rıza Efendi yarı yolda Hamdi Beyin yanından ayrılır. Hamdi Bey dairesine gider gitmez kapıda onu Yusuf karşılar. Yusuf'a kahvesini hazırlayıp odasına getirmesini söyler. Yusuf kahveyle odaya girer. Kahveyi masanın üstüne bırakır. O anda Haydut Kara Hasan kapıyı zorlar ve Hamdi Beyin odasına adamlarıyla beraber girer. Hemen Hamdi Beye tabancasını masanın üstüne koyması için ihtarda bulunur. Hamdi Bey tam masanın üstüne koyacakken atik bir hareketle silahına davranır Kara Hasan'ı öldürür ancak kendisi de Kara Hasan'ın adamları tarafından öldürülür.

3.2 Hükümet Meydanı

Millî Mücadele sırasında bir yandan düşman işgali ile uğraşılırken diğer yandan da yurt içinde padişah yanlılarının çıkarmış olduğu dinî ayaklanmalarla karşılaşılır. Bu mücadelelerde pek çok Türk vatandaşı birbirine kırdırılır. O dönem içerisinde padişah da bu tür ayaklanmaları kışkırtarak karışıklıklara sebebiyet verir. Yazar bu eserinde isyan çıkaran dinciler karşısında birkaç vatansaverin mücadelesini ve Ankara'da kurulmuş olan yeni hükümetin isyanı bastırmasını ele alır .

Padişah yanlıları din devleti kurarak vatani düşmandan temizlemek isterler. Bu yüzden onlara göre öncelikle Ankara Hükümeti ve Kuvayi Millîye taraftarlarına gerekli ders verilmelidir.

Hacıfıtiloğlu Kadir, Yunus Ağa'nın huzuruna çıkar ve ayaklanma hazırlıkları yapan köy ve kasabaların ayaklanmaya başlamak için haber beklediğini anlatır. Yunus Ağa'nın ilk karısı olan Ayşe, kocasının ayaklanmaları tertip ettiğini öğrenir ve Yunus Ağa ile büyük bir kavgaya tutuşur. Yunus Ağa tartışma esnasında din elden gitmesin diye kendi canını verebileceğini söyler. Bu esnada Yunus Ağa dördüncü karısı olacak Lebibe ile evlilik hazırlıkları yapmaktadır.

Yunus Ağa ve adamları ilk ayaklanmayı Çoraklı kasabasında çıkarmayı planlarlar. Buradaki amaç Çoraklıyı ele geçirip Konya'da hükümet kurup, Millicileri ortadan kaldırmak daha sonra da Hilafet ordusuyla birleşip Yunanlıları ülkeden atmaktır. Yunus Ağa, Yozgadlı ve Fazlı Hoca kafa kafaya verip ayaklanmanın tertibatını yaparlar. Ayaklanmanın yapılacağı yer Çoraklı kasabasıdır. Padişahın sözünden çıkmayan kaymakam kasabayı yönetir ayrıca padişah bir taraftan da Yunus Ağa ve adamlarına maddi yardımda bulunur.

Amaç Çoraklı'daki millîcileri derhal temizlemektir. Yalnız Molla Mehmed aralarında düşmanlık olan ve daha sonra millîcilerden olduğunu öğreneceği Kamil Hocayı da öldürüp intikamını almak için fırsat kollar . Çünkü Kamil Hoca ve Molla Mehmed arasında eskiden kalma bir husumet bulunmaktadır. Molla Memed'in kasabaya sirke yerine içki götürdüğünü Kamil Hoca ortaya çıkarmıştır. Bu olay Molla Memed'in çevresine karşı rezil olmasına sebep olur.

Yunus Ağa tam teçhizatlı olarak atının üstünde adamlarıyla Çoraklı'ya doğru yol alırlar. Yunus Ağa adamlarına seslanir: *“Halifeye karşı gelen Millîcileri öldüreceğiz ve kasabayı ele geçirdikten sonra Konya ve Ankara'ya gideceğiz. Bizim gibi din bayrağı açmış kardeşlerimizle birleşip bu vatani padişaha karşı olanlardan kurtaracağız”* der . (İlhan Tarus, 1962:37)

Yunus Ağa Çoraklı'da pek fazla bir direnme ile karşılaşacaklarını beklemez Onlara direnecek yeteri kadar asker yoktur. Ankara ve Akşehir'den kuvvet gelirse işlerin zorlaşacağını farkındadır. Çünkü bu bölgede Kuvayi Millîye güçlüdür.

Yunus Ağa ilk baskını gece yapmağa karar verir fakat daha sonra fikrini değiştirerek sabaha doğru kasabaya baskın yapılmasına karar verir. Karakol ile yirmi kadar atlı arasında çatışma meydan gelir. Karakol ayaklanmaya katılanların yardımıyla ele geçirilir Millet birbirine ateş açmağa başlar. Kapılar, pencereler kurşunlanır ve kadın, çoluk çocuk çığlıkları birbirine karışır.

Şadırvanın önündeki hükümet meydanında halk toplanır. Atlılar etrafı çepeçevre sarar. İlk önce birkaç atlı görünür ve daha sonra on beş yirmi kadar bir kalabalık oluşur. Git gide bu kalabalık büyümeye başlar. Bu atların arasında birinin sürüklendiği görülür. Bu sürüklenen kişi Yunus Ağa'nın ayakları altına gelişigüzel atılır. Herkes Yunus Ağa ile birlikte bu kişiye bakar. Bu kişinin Kamil Hoca'dır.

Çoraklı'da elli yıllık kitapçı olan Kerim Efendi ve komşusu Attar İzzet Efendi, Kamil Hoca'nın kanlar içindeki cesedine bakarak acırlar.

Kasaba isyancılar tarafından ele geçirilince İshak Hoca Efendi kaymakamlığa, Hafız Kibar Efendi müftülüğe, eski yüzbaşılardan Şeref Efendi polis komiserliğine, Yozgadlı para ve vergi işlerine getirilir.

Kasaba içerisinde ilericilerden olan Kitapçı Kerim Efendi ve Attar İzzet Efendi kendi aralarında konuşurken Attar İzzet Efendi, Kerim Efendinin subay olan oğlu Faruk'un cepheden döndüğünü duyduğunu ve bu haberin doğru olup olmadığını ona sorar. Kerim Efendi başta söylemek istemez fakat daha sonra olan oğlunun cepheden geldiğini ve gizlendiğini anlatır. İzzet Efendi, Kitapçı Kerim Efendi'nin evine misafir olarak gider ve oğlu Faruk'u ziyaret eder.

Faruk, ordu dağıldıktan sonra büyük bir bunalım içerisinde babasının evine gizli bir şekilde dönmüştür. Ancak ona göre her şey bitmemiştir. O kanının son damlasına kadar mücadele etmeye kararlıdır. Millîciler grubunda Faruk dışında İmamın oğlu Mülazım Ahmet ve Öğretmen Bilal de yer alır. Gündüzleri gizlenirler geceleri ise ayaklananları vururlar ve el atından adam öldürme çabası içine girerler.

Yüzbaşı Şerif'in adamları bu millîcileri bulmak için Rum Mahallesini silahla tarar, evleri ansızın basarlar, çeşmeleri ve yalıkları ararlar. Kahveler sessizce taranır, camiden çıkan insanlara gizlice göz gezdirilir. Çoraklı ahalisi bu durumdan yavaş yavaş rahatsızlık duymaya başlarlar. Çocuklar rahatça sokağa çıkamaz ve kadınlar tedirginlik içindedir.

Faruk ve arkadaşları tarafından her geçen gün ayaklanan hükümet taraftarlarından birkaçı öldürülmektedir. Kaymakam İshak Efendi, Yüzbaşı Şerif ve Fazlı Hoca, Yunus Ağayla beraber bu durumdan çok huzursuz olurlar ve Millîcilere

gözdağı vererek onları sindirmeye karar verirler. Kasabadan birkaç kişiyi asıp millîcileri geriletmeyi denerler.

Yozgadlı, millîcilerden Faruk'un eşi Lemanla gönlünü eğlendirip ilişki yaşar. Zabit Faruk cephede savaşırken, Leman Yozgadlı ile kendi evinin tavan arasında sık sık buluşur. Yunus Ağa ve Yozgadlı, millîcilerin kaç kişi ve kim olduklarını öğrenirler. Yozgadlı Kitapçı Kerim Efendinin dükkanını gözetler ve gece yarısı yaptığı bir baskında zabit Faruk ve Mülazım Ahmed'i yakalar. Yozgadlı onları ibret olsun diye ahalinin gözü önünde idam ettirir.

Yozgadlı yaptığı bir telefon konuşmasında bazı kötü haberler alır ve Yunus Ağayla birlikte telaşa kapılır. Gelen haberler askerlerin Çoraklı'ya doğru trenle hareket etmesi ile ilgilidir. Yozgadlı ve Yunus Ağa bu mesaj üzerine hemen çatışma hazırlıklarına girişirler. Yunus Ağa ve Yozgadlı'nın adamları ovanın içerisinde iki yana ayrılırlar ve Akşehir'den gelecek trenin yolunu gözetlerler.

26 Eylül 1920 Cumartesi gecesini boyunca Yozgadlı ve Yunus Ağanın adamları sıkıntı çekerler. İsyancılar tüfekleri yağlarlar ve nöbetçiler değiştirilir. Onlar karşı taraftan gelecek ateş sesini duymak için dikkat kesilirler. Sabah olup da güneş ışımaya başlayınca tepeden dumanı tüten bir tren görünür. Ovaya doğru süvariler trenden inmeye başlar ve Yozgadlı ile adamlarıyla çatışmaya girişirler. Birkaç dakika içinde ovada bir toz bulutu kalkar ve büyük bir hengâme yaşanır. Bir süre sonra at kişnemeleri, tüfek, kılıç ve insan sesleri sessizliğe karışır. Kasabaya doğru bir grup süvari birliği yola koyulur ve kasabanın dört bir tarafını güvenlik çemberine alırlar ve sonra kasabaya girerler. Yarım saat sonra bütün kasabanın ana yolları tutulur. İlk olarak han ve hükümet konağı ele geçirilir.

Kaymakam Mümtaz Bey ovadaki baskında kaçan yaklaşık otuz kişiye yakın isyancıların peşine küçük bir süvari ordusu takar. Mümtaz Beyin emri ile kasabada bir Harp divanı kurulur. Bu divanda ilk yargılanan kişilerden biri millicilerden öğretmen Bilal olur.

Leman, Yozgadlı'nın yerini ihbar eder onun bir çatışmada ölmesine neden olur. Nihayetinde Leman defalarca ırzına geçilmesine neden olan Yozgadlı'dan intikamını almış olur. Kaymakam Mümtaz Bey ahaliye hem moral, hem de örnek olsun diye bir tiyatro oyunu düzenlenir. Tiyatro oyununda kadın karakterini canlandırсын diye Leman'a teklif götürürler. Çünkü daha önceden Leman'ın bir tiyatro denemesi vardır. Bu oynanacak olan oyunun adı Vatan Yahut Silistre tiyatro gösterisidir.

Yunus Ağa en son yapılan ayaklanmadan yara alır ve yaralı olarak bir yerde saklanır. Daha sonra karısı Yunus Ağanın yaptığı bu ayaklanmaya dayanamaz ve bakmakta olduğu kocasının yerini ihbar eder. Mümtaz Beyin askerleri bu ihbarı değerlendirerek Yunus Ağayı bulur ve Yunus Ağa kötü bir işkenceye maruz kalarak ölür.

Mümtaz Bey artık Çoraklı'daki görevinin sonuna geldiğini anlar ve Akşehir'e bir telgraf çekerek yönetimindeki askerle birlikte cepheye dönmesi için cevap gelmesini bekler. Ertesi gün Akşehir'den değil Ankara'dan haber gelir. Kaymakam Mümtaz Bey görüşme için Ankara'ya çağırılırlar. Mümtaz Bey'in ayrılacağını duyan zabitler bunun üzerine akşama doğru bir veda yemeği düzenlerler. Mümtaz Bey veda yemeğinde bazı isimleri açıklama gereği duyar. Bu isimlerden bir İshak Hoca Efendidir. Onun pek çok konuda yararı dokunan İshak Hoca Müdafaa-i Hukuk cemiyetinin başkanlığı görevini üstlenecektir. Diğer açıkladığı isim ise Hafız Kibar Efendidir. O da İshak Hoca Efendi ile beraber cemiyeti yönetme görevini üstlenir.

Kaymakam Mümtaz Bey Ankara'ya varır varmaz Müsteşar Paşa hazretlerini görmek üzere konağına gider ve odalarından birinde sabırla konuşmak için sırasının gelmesini bekler. Biraz zaman geçtikten sonra bir kaymakam ve iki süngülü asker Mümtaz Beyin tam önünde durur ve kendisine tutuklu olduğunu bildirirler. Konağın önünde duran Mercedes marka arkası kapalı bir arabaya hep beraber binerler. Mümtaz Bey cezaevinde aşağı yukarı sorgusuz sualsiz yirmi üç gün kalır. Ertesi gün Mümtaz Beyin mahkemesi başlar. Bu yüzden Mümtaz Beyi Taşhan meydanına bakan T.B.M.M'nin hemen alt tarafındaki sarı badanalı kapısından içeri sokarlar. Mümtaz Beyi iki başıbozuk üç asker bir de üsteğmen ile bir odanın içerisinde mahkemesinin başlamasını bekler. Bir yüzbaşının odaya yaklaşarak Mümtaz Beyin adını söylenmesi üzerine, Mümtaz Bey sert ve kararlı adımlarla birlikte mahkeme salonuna doğru yürür. Mahkeme salonunda bulunan hâkim yanındaki iki kişiyle birlikte Mümtaz Bey'in dosyasını incelemeye başlar. Mümtaz Bey sorular sorulara kararlı ve metanetli bir şekilde kısa cevaplar verir. Hâkim bey ona neden mahkemeye getirildiği ve suçunun ne olduğu hakkında bilgi verir. Mümtaz Bey sadece vazifesini yaptığını söyleyerek T.B.M.M idaresi karşı olanların idam cezasıyla çaptırılması gerekiyordu ben de bunu kuralı yerine getirdim der. Mahkeme reisi sırayla Leman Hanım, Molla Mehmed, Hafız Kibar Efendi ve İshak Hoca Efendi gibi bazı isimler sorar. Mümtaz Bey Molla Mehmed hariç diğer insanların Çoraklı'da rehber ve yardımcı görevi gördüklerini söyler. Mümtaz Bey Molla Mehmed'e nasıl bir ölüm cezasını verdiğini anlatır. Bu açıklama üzerine mahkeme reisi ve üyelerinin verdiği kararlar Mümtaz Bey ertesi sabah Taşhan meydanının ortasında asker kaçağı iki soyguncuyla birlikte asılır.

3.3 Vatan Tutkusu

İlhan TARUS'un Millî Mücadele ile ilgili olarak yazdığı *Vatan Tutkusu* adlı roman dokuz bölümden oluşur. Olaylar Yunanlıların İzmir'i işgalinden sonra Ege Bölgesinde yaşananlar üzerine kuruludur. Bölge insansının psikolojisi, yaşanan çıkar ilişkileri, dönemin bireyler üzerindeki sosyolojik tesiri tüm çıplaklığı ile eserde anlatılır. Romanın kahramanı Osman Efe, Aydın İlinde, kasabalı tarafından sevilen, saygı duyulan, kendisini vatanın kurtuluşuna adayan kararlı bir kişidir. Yaşadığı bölgeyi Yunanlılardan temizleyerek tekrar eski mesut günlere kavuşturma düşüncesindedir. Ancak bunu yalnız olarak başaramayacağını bilir.

Bölgede dağılan ordunun askerlerinin yanısıra bazı çeteler tarafından yağma hareketlerine girişilmiştir. Tek başına İzmir'e gitmeyi tasarlayan kasabanın zengini Selman Beyi, Osman Efe yolda dikkatli olması hususunda uyarır. Çünkü Padişah, yönetimi artık kontrolü elinde tutamamaktadır. Hükümet bölgeye hakim olamadığı gibi otoritesini tanımayan tüm vatanseverleri de kendisinin karşısında görür. Dağılan bir Türk Ordusu, imkansızlıklardan dolayı silahlarını satarak günlerini kurtarmaya çalışan insanlar göze çarpmaktadır.

Osman Efe bölgede yaşayan Çerkezlerin lideri konumunda olan Ekrem Efe ile bir toplantı yapar, toplantıda Yunanlılar üzerine yapılacak olan saldırılarda hareket etme tarzları üzerine konuşulur. Ekrem bu hareketlere girişmeyi kabul eder ancak Osman Efenin idaresi altına girmeyi kesinlikle kabul etmez. Osman Efendi, Ekrem'in yaşadığı mağaraya gider ve onunla vatan konusunda birlikte hareket etmek için konuşur. Ekrem de Osman Efendi gibi Yunana karşı vatanını koruyup, gözetmektedir. Orada Osman Efe ile Ekrem'in adamları temsili bir saldırı oyunu düzenlerler. Kötü karakteri ile bilinip bölgede efe olan Durdu da bu oyuna adamları

ile katılır. Durdu bölge insanlarından zorla para toplayarak adamlarının ihtiyaçlarını karşılar. Durdu'nun adamları savaşta ordudan çalabildikleri teçhizatları ticaret yaparak düşmana satarlar. Osman, Durdu Efeye güvenmediği gibi Ekrem'in gücünden çekinir. Osman Efe dışında Durdu Efe ve Ekrem Yunanlılarla yapılan mücadelelerde soygun ve talan işlerine girişirler. Osman Efe bu durumu beğenmez ancak imkansızlıklardan dolayı bu şahıslarla güçlü Yunan Ordusuna karşı savaşmak, düşmanın Anadolu'da ilerlemesini durdurmak zorunda olduğunu bilir. Adamlarının ihtiyaçları kasabanın zenginleri tarafından karşılanmaktadır. Ancak zaman geçtikçe kasabalı yerli çetelerin, sayı ve silah bakımından güçlü Yunan Ordusu karşısında başarılı olacaklarına inanmazlar ve yapmakta oldukları yardımları keserler. Osman Efe dışındaki çeteler düzenli orduya katılmak istemezler. Durdu ve Ekrem kaçmak isterler. Ekrem, Padişahın yurdu kurtaracağına inanmakta, Durdu ise bağımsız olarak dağlarda yaşamak düşüncesindedir. Osmanlının Birinci Dünya Savaşından yenik çıkması sonucu Anadolu bir bilinmezliğe doğru sürüklenmiştir. Yunan işgalinin gerçekleşmesi Türk halkın morali tamamen çöküntüye uğrattığı gibi çaresizlik de azınlıkta olan vatanseverlerin elini kolunu bağlamaktadır. Yunanlıların elindeki makineli silahlar Osman Efe'nin rüyalarına girmektedir. Osman Efe'nin rüyalarını süsleyen diğer bir husus ise adamlarından Davut'un karısı Emine'dir.

Yunanlılar ilk önce Rumların fazla oldukları köylere ve kasabalara yönelir. Bölgede yaşayan Rumlardan bazıları Yunan ordusuna yol gösterip öncülük ederler. Osman Efendi hesaplarını tutmakta olan Kâtip Kemal sayesinde Anadolu'da olan bütün olaylar ve karışıklıklardan tek tek haber alır. Osman Efendi her zaman Durdu ve Ekrem'e üçümüz ele ele verirsek tek bir birlik altında hep beraber hareket ederek hem vatana faydalı olunacağına hem de düşmanı rahatlıkla alt edileceğine hissettirmeye çalışır.

Yunanlılar Salihli, Elvanlı üzerinden Uşak'ı zapt etmek üzere hareket halindedir. Fakat Türk askeri Uşak'ı vermemekte kararlıdır. Bu arada Afyon ve Kütahya'yı da asker koruma altına alır. Osman Efe ile konuşan Durdu askerin kendilerine yararı olmadığını ve düşman karşısında da yeteri kadar vatanını savunmadığını söyler. Osman Efendi ise asker konusunda herhangi bir karşıt cümleyi kabul etmez ve Durdu'yu da bu konuda uyarır.

Yunanlıların gözü başlangıçta Aydın ilindedir. Çünkü Aydın, Akdeniz'de farklı bir yerdir hatta tektir. Aydın'ın bereketli bir toprağı vardır. Bu toprak o kadar güzeldir ki yemişi, pamuğu, ürünü, tütününü çok verimlidir. Bu yüzden Yunanlılar Ege'ye yerleşmeye kararlıdır.

Osman Efendi, Kaymakam ve Binbaşı'ya hükümetin artık yetersiz kaldığını, milletin kendi kendine, elinden geldiği kadar vatanını kurtarmak için fedakârlık yaptığını pek çok belayı Türk halkının başına padişahın açtığını söyler. Kaymakam Bey olaylar karşısında biraz sessiz kalır. Yalnız Osman Efendi bu kadarla yetinmez ve hükümet hakkında şikâyet etmeye başlar: *“Hükümet, hükümet diye, sayısını bizim Kâtip Kemal efendi'nin iyicene bildiği uzun yıllar, yüzyıllar, yüz defa hakkından gelindi hükümetin. Gene çıktı ortaya. Yedi başlı belayı nerede ezdiysek, öte yandan filiz verdi. Padişahın gübreli fideliği, yetiştirdi yenilerini. Şeriat dediler, fetva dediler, sarıklıları öne sürüp tünediler koltuklara yenibaştan. En gerilerde oturması, oturması değil suçlu suçlu sinmesi gerekli kişiler, bakardınız, suyun yüzüne çıkmışlar. Orduları çöllere sürüp kırdırdılar. Bir Kafkas oyunu uğruna yüz binlerle Mehmedi buzlara çaktılar, dondurdular. Düşünmediniz Binbaşı Bey, salt Sarıkamış'ta kakırdayanlar geride yarım milyon yetim, dul bıraktı. Anaları, babaları*

caba.... Hükümeti düşündünüz, o kadar... “ (İlhan Tarus 1967: 79) Bu sözler üzerine Kaymakam ve Binbaşı bir mazeret bularak oradan uzaklaşırlar.

Osman Efendi, Ekrem'den şüphe eder. Yurdun savunmasında birlik olmak için ona ve Çerkez asıllı adamlarına güvenmez. Osman Efendi bu yüzden yavaş yavaş Türk köylerinde üç beş adam toplayarak bu Çerkezleri de el altında bulundurmaya ister. Çünkü yarın savaş sırasında Ekrem ve adamlarının herhangi bir kötü oyununa düşmek istemez. Nitekim bazı Çerkezler Yunanlılara karşı yapılan saldırılarda saf değiştirerek Yunanlıların saflarına geçer.

Beydağı, Yunanlılar için önemli bir duraktır. Bu bölge Yunanlıların hem karargâhı hem de iki tane makineli tüfeği mevzilendiği bir birliği, ayrıca haberleşmeyi sağlayan telefon hattıyla beraber bütün Menderes vadisini gözlem altına aldıkları bir yerdir. Osman Efenin sağ kolu Halit, Ekrem ve Durdu dere kenarında hazırlıklarına başlar. Osman Efendi yavaş yavaş Beydağı köyüne yaklaşır. Osman Efe çetelerin birleşmesiyle bu köyü almak çantada keklik sayılır diye düşünür. Buraları alarak düşmanı oyalamak ve Uşak'taki Kuvayi Millîye'nin toparlanmasına zaman kazandırmak onun için önemlidir. Osman Efe , Ekrem ve Durdu'ya emir vererek saldırıya geçerler. Ekrem'in hücum komutuyla ateş sesleri artmaya başlar ve düşmanın makineli tüfek sesi sanki daha da hızlanır. Savaşta yara alan sekiz yaralı, yolda hayatlarını kaybeder. Beydağı'nın kenar kıyı evlerine yaklaşan bu savaştan çıkmış bitik, perişan insanların yanlarına genç, yaşlı, büyük küçük demeden bütün köylü yardım etmek için koşarlar. Bu savaştan çıkan insanların için de Ayşe denen bir kadın da yer alır. Ayşe saçını kazıtarak onların arasına girmiştir. Emine'in kocası Davud da bu saldırı sırasında büyük kahramanlıklar gösterir. Ancak yaralanır ve ölmek üzeredir. Davud, Osman Efeye eşi Emine'yi öldürmesini söyleyerek son nefesini verir. Osman Efenin adamlarından biri

Davud'un savaşta gösterdiği üstün gayretten bahseder. Fakat Davud'un savaştaki yenilgiden değil karısının kahrından öldüğünü söyler. Osman Efe, Ekrem'in bazı adamlarının savaş esnasında kendisini dinlemeyip düşman tarafına geçtiğini duyar. Ayrıca savaşta Ekrem'in yeteri kadar kendilerine yardım etmediğini anlar ve ona bunun hesabını sorar. Ekrem kendi adamlarının yanında olduğunu kimsenin düşman kuvvetlerine gitmediğini anlatır. Ekrem kendisini sıkıştıranlardan kurtulmak için köylü kadınlardan birinin gâvurlara kendini teslim edip seviştiğini söyler. Ortalık buz keser her kes bu cümlelerin yalan mı gerçek mi olduğunu akıllarından geçirir. Elif ismindeki bu kadın şiddetle ve bağırarak güçlü bir şekilde kendini savunur, Sorulan tek soru evine giren gâvura gülüp gülmediğidir. Bu sorunun üstüne Elif güldümse güldüm ne olmuş cevabını verir. Oradakiler bu cevap üzerine Elif'i suçlu bulurlar ve ona uygun bir ölüm cezası vermeye karar verirler. Osman Efe Ekrem'e ilk davayı kazandı der. Elif ağır ve eziyetli bir işkence ile öldürülür.

Durdu ve Ekrem, Kâtip Kemal'e ne zaman aylıkları dağıtacağını sorarlar. Kâtip Kemal kasada hiç paranın kalmadığını söyler. Çünkü esnaf sivil birliğe artık para yardımı yapmak istemez. Kasabalı, çetelerin sadece düşmanın tepkisini artırdığını düşünmektedir. Tüccar - esnaf Rumlarla çıkar ilişkilerinin bozulmasını istemez. Bir zamanlar vatanın kurtuluşu için mücadele veren kasabanın ileri gelenlerinden Selman Bey de artık Osman Efe'ye yardım etmek istemez.

Ekrem ve Durdu ař ve yakacak odun da isterler ama Kâtip Kemal onların da bulunmadığını söyler. Bunu üzerine her ikisi de çok kızar ve Kâtip Kemal'i oracıkta öldürmekten bahsederler. Kâtip Kemal ise kılına zarar veremeyeceklerini çünkü her ikisinin de zayıf yönlerini bildiğini belirterek onları tehdit eder ve oradan uzaklaşır. Durdu ve Ekrem bu konuşmaya şaşır ve Kâtip Kemal'in okumuş biri olduğundan, ayrıca durmadan her şeyi deftere kayıt tuttuğundan bahsederler. Osman Efenin

okuma yazması yoktur. Bu yüzden Kâtip Kemal her şeyi o kayıtlar sayesinde en ince ayrıntısına kadar bilmektedir. Bütün kumanda ve kontrol Kâtip Kemal'in elindedir. Durdu ve Ekrem kavga etmeye başlarlar. Durdu tüfeğini Ekrem'e doğrultur Ekrem ise Durdu'nu kendini vuracak kadar cesaretli olmadığını düşünür. Tam bu esnada silahtan fırlayan mermi Ekrem'in sağ gözünü nişan alır ve Ekrem orada can verir.

Osman Efe ve Kâtip Kemal, Selman Beyin dükkânına giderler. Osman Efendi Selman Beyin malının yarıya indiğini fark eder. Selman Bey zengin bir ticaret adamıdır ve maddi gücünü düşünür. Selman Bey, *“kasabanın ileri gelen Rum ve Ermeni beylerle konuştuk ve görüştüğ ve işimize gücümüze bakmaya karar verdik. Bilmem Osman Efe sen ne dersin bu duruma der. Yunan yarın buraları aldı mı daha da zengin olacak hepimiz rahat olacağız. Buradan hiçbirimizi yerimizden yurdumuzdan etmeyecek eskisi gibi her şey devam edecek kaldı yerden der.”* (İlhan Tarus, 1967:227)

Osman Efe bir anda durur ve soluk almakta zorlanmaya başlar, kalkmağa karar verir ve bir hışımla dışarı doğru hareket eder. Osman Efe yolda ilerlerken birisi ayaklarını kapanır ve yardım dilenir. Hüma köyündenim köyü yakıp yıkıyorlar, yardım edin, merhamet edin diye bağırır. Bunun üzerine Osman Efendi Kâtip Kemal'e gereken hazırlıkları yap ve adamları oraya gönder. Osman Efendi, Emine'nin evine gider vatanın kurtuluş mücadelesinden sonra Emine onun için en değerli şeydir. Ekrem'in ölümü ile Durdu Efe Millîciler arasında ön plana çıkmaya başlar. Artık Osman Efenin de eski enerjisi ve gücü kalmamıştır. Kâtip Kemal birliğin başına Durdu'yu koyar ve adamlara Durdu Efeye itaat etmeleri konusunda emirler yağdırır. Osman Efendi, Emine'nin evine gittiğinde odaları tek tek dolaşır. Her odada Emine ile yaptığı eski kaçamaklar aklına gelir. Emine ve onunla sevişen erkeği tek kurşunla vurur ve alıp cesetleri evin damına saklar. Birden evde Kâtip

Kemal'in sesini duyar ve ortalığı fazla araştırmamın diye aceleyle kendisini dışarı atar.

Bölüm 4

KİŞİLER

4.1 Var Olmak

İlhan Tarus eserlerine konu etmiş olduğu kişilerin özelliklerini çok iyi bir şekilde gözlemleyerek romanlarında ele alır. Yazar bir hukuk adamıdır ve onun bu özelliği Millî Mücadeleyi konu alan romanlarında etkisini gösterir. O toplumda yaşayan kişilerin dönemden kaynaklanan güvensizlik ve çıkarlıklarını, bunun yanında şiddete içeren eylemlerini gerçekçi bir anlatımla ayrıntılı olarak eserlerinde işler. Eserlerdeki karakterler halk içinde yaşayan sıradan insanlardır. Konu tarihten alınmakla birlikte kişilerin basit çıkarları eserlerde göze çarpar. Görünmeyen bir Millî mücadele vardır. Fakat bu mücadele bütün karakterler için bir başlangıçtır. Yazar bu romanda daha çok insan ilişkilerini ve özellikle Hamdi Beyin etrafındaki olayları ayrıntılı olarak ele alır.

4.1.1 Asli Kişiler

ANZAVUR AHMET PAŞA:

Kasabanın en büyük ve saygı duyulan adamlarındandır. Anzavur Ahmet Paşa sert bir mizacı olan dini bütün bir adamdır. Kasabalılar Anzavur Ahmet Paşaya karşı korku ve saygı arasında selam verirler. Biga kasabasına kim gelirse gelsin mutlaka bu paşanın yanına uğramadan kasabadan ayrılmaz. Mal varlığı çok olan Paşa sık sık bölge insanının karnını doyurarak mutlu edip onların saygısını kazanır. Yapmış

olduğu bu yardımlarla bölge haklı üzerinde söz sahibi olur. Ayrıca onun hayır için verdiği ziyafetlerden faydalananların manevi olarak da huzur bulduğu dilden dile söylenir. *“Bayramlarda, fakir fukara, konağın bahçesinde kuzu ziyafeti çektiği, vakit vakit helva döktürüp yedi mahalleye dağıttırđı anlatılırdı. Helvasından, beribenzer zenginler bile, hisse almağa koşarlarmış. Ahmet Paşanın helvası eve uğur getirirmiş, olmadık zamanda murad alınır, hasrete kavuşulurmuş. Onun birkaç köy büyüklüğünde çiftlikleri, mandıraları da varmış ama nerelededir, kimlerin idaresindedir, bilinmezmiş.”* (İlhan Tarus, 1957 : 7)

Anzavur Ahmet Paşanın konağı bir hayli kalabalıktır. Aile üyeleri dışında çalışanlar da burada yaşar. Anzavur Ahmet Paşanın iki kızı vardır. Anzavur Ahmet Paşanın hemen hemen gizli düşmanlarından biri de Hamdi Beydir. Hamdi Beyin kendisi karşısında dik duruşu ve boğun eğmemesi paşayı çok rahatsız eder. Romanın ilerleyen sayfalarından Millîci hareketlerin gittikçe Kuvay-i Millîye dönüşmesiyle birlikte Anzavur Ahmet Paşa da İstanbul Hükümetinin desteğiyle Kuvay-i İnzibatiyenin başına getirilir. Anzavur Ahmet Paşa binbaşılıktan emekli kahraman bir askerdir. Mahalle aralarında dolaşırken oyun oynayan çocuklar onu gördüklerinde hemen oyunlarını bırakır esas duruşa geçerek kendisine selam verirler. Anzavur da çocukların bu tavrına kırbacıyla hafifçe selamlayarak karşılık verir. Çocuklar Anzavur’dan bu selamı almaktan, Anzavur ise kendisine çocukların bile saygı duymalarından mutludur. Herkese işleyen yasa ve kurallar Anzavur’a işlemez bazen silahıyla bazen de kırbacıyla adam öldürdüğu bölgede dedikodu olarak söylenir hatta bir keresinde bir yüzbaşı tatabından soruşturma bile açılır ancak herhangi bir bulgu tespit edilemediğinden Anzavur suçlu bulunmaz. Canının istediğini bölgede görev yapmasını engelleyerek sürece kadar güce sahiptir. Nitekim kendi ayağına gitmeyen komutanı bölgeden tayinle uzaklaştırır.

HAMDİ BEY:

Kasabadaki tüm tütünlerin toplanması ve işletilmesini tek elden Hamdi Bey yapar. Reji dairesinin müdürüdür. Fazla konuşmayı sevmeyen Hamdi Bey bu yüzden insanlarla az ve öz konuşur. Aslında kibar bir üsluba sahiptir, etrafındaki insanların çoğu onun sesini bile duyamazlar. Hamdi Beyin bir karısı ve iki oğlu vardır. Hamdi Bey çok cesaretli ve çok kitap okuyan kültürlü bir adamdır. En sevdiği yazar Namık Kemal'dir ve çocuklarının birinin adını Namık diğerinin adını ise Kemal koyar. Kasabada adet olmasına rağmen Anzavur Ahmet Paşanın yanına gitmez. Bu sebepten dolayı her iki tarafın aralarında bir mesafe oluşur. Hamdi Bey aslında çok çapkın bir adamdır. Naciye Hanımı sevmesine rağmen durmadan başka kadınlarla eşini aldatır.

Reji Müdürü Hamdi Bey, Anzavur Ahmet Paşa gibi adam toplayarak vatanın korunması ve savunmasında önemli bir rol oynar. Hamdi Bey, eşkıya Kara Hasan tarafından yapılan bir baskında can verir. Hamdi Bey hükümetin mütarekeyi kabul etmesini içine sindiremez ve tepki gösterir. Bağımsızlığın hükümdarın eliyle mücadele edilmeden teslim edilişi ona göre kabul edilemez. Osmanlı İmparatorluğu eski gücünü kaybetmeye başladığı andan itibaren artık tarihten yavaş yavaş yok olma sürecine girmiştir. Vatan, Osmanlı Hükümeti ve Padişah tarafından işgal güçlerine mücadele edilmeden teslim edilmiştir. Vatana yapılan bu nankörlük kabul edemez: *“nasıl olur da bu memleketin birkaç evladı, velev ki ölmüş, yıkılmış birkaç evladı böyle bir mütarekeyi imzalar. Böyle bir sulh muahedesini kabul eder? Bu vatanın topraklarına yabancılar nasıl girer, nasıl oturur, yerleşir? Yüz binlerce şehidin kanı ile sulanmış, kemikleriyle temel tutmuş bir vatanda yabancı bir milletin çocukları nasıl barınır? İlk ayak bastıkları gün o dakika da yerler yarılıp gür diye fışkırmaz dedelerimiz ruhları”*(İlhan Tarus, 1956 : 115)

Osmanlı İmparatorunun sonuna gelinmiştir. Ülke içerisindeki Padişah otoritesi çökmüş kanun ve yasalar da işlemez olmuştur. Hamdi Bey Kolcu Baş Rızaya dert yanar: *“Zaten senin hükümetin ne ki esir! Köle!! Mahkemesi ne olacak sanki İstiklaline sahip olamayan bir devletin adaletine sahip olabileceğine aklın kesiyor mu?”* (İlhan Tarus, 1956:124) Mantıklı bir adam olan Hamdi Bey gücünün ve yetkilerinin sınırlarını çok iyi bilir ve garantici bir yapı içerisinde hareket eder. Zaman zaman karşısındaki insanı çileden çıkartacak kadar sabırlı ve kurnazdır. Anzavur Ahmet Paşanın evine giderek büyük cesaret gösterdiği gibi, Türk görgü ve kültürü konusunda karşısındakini şaşırtacak kadar bilgili ve korkusuzdur.

NACİYE HANIM:

Sessiz ve durgun bir karaktere sahip olan Naciye Hanım rutin ev işleriyle çocukları ile uğraşır ve kocası Hamdi Beyi çok sever. Eserde eşine bağlı, akıllı, örnek Türk kadınının profili Naciye hanım tiplemesi ile verilmektedir. Hoca kızı olan Naciye Hanım evin içinde hapsolmuştur. Çok fazla insan içine çıkmaz. Sadece Hamdi Beyin emriyle zorunlu ziyaretlerde bulunur. Naciye hasta bir kadındır bu yüzden ne eşiyse ne de çocuklarıyla yeteri kadar ilgilenememektedir. Evde bu yüzden bu işleri yapacak birileri bulundurulur. Hamdi Bey bu hastalığı nedeniyle Naciye Hanımı el üstünde tutar. Naciye Hanım kocasının çapkınlık maceralarının farkındadır fakat bunu hep görmezlikten gelir. Evinde çalışan Seher Hamdi Beyin çapkınlıklarından Naciye Hanıma bahseder. Seher çekingen bir tavırla Hamdi Beyin Agavni denen dul kadının evine girerken gördüğünü söyler.

Naciye Hanım ilk başta böyle bir olayın Seher tarafından abartıldığını hatta Hamdi Beyi beğendiği ya da ondan hoşlandığı için onun böyle bir şey uydurduğunu düşünür. Bir gece Naciye Hanım ve Seher Hamdi Beyi takip ederler. Hamdi Beyin

Agavni'nin evinde içki sofrasında oturduğunu uzaktan görürler. O gece Seher ve Naciye Hanım hiçbir şey olmamış gibi evlerine dönerler ve her zaman ki gibi uyurlar. Naciye Hanımın rahatsızlığı eşinin bu tür çapkınlıklarını bilmesinden ve eşine saygısından ötürü bir şey diyemeyerek olayları içine atışından kaynaklanmaktadır. Hamdi Bey'in tüm olumsuzluklarına rağmen Naciye Hanım ona sonuna kadar bağlıdır. Hiçbir zaman eşiyle tartışma ortamına girmez. Naciye Hanım eşiyle ilgili duyduğu çapkınlık dedikodularından etkilenir, hasta olur, yataklara düşer. Yine de o eşini bu hatalarından dolayı her zaman affeder. Hamdi Beyden bir saniye bile olsa ayrılmak Naciye Hanım için en büyük korkudur: *"Seni bütün ömrünce beklerdi bu kadın. Yine de bekleyecek... Ne zamana kadar? Ölünceye kadar mı? Evet, şüphesiz ölünceye kadar. O zaman kurtulacak mı? Pek mi mesut olacak o zaman? Senden ayrılmak sensiz bir diyara gitmek karanlık bir topraklar içinde sensiz upuzun yatmak ve çürümek, dağılmak..."* (İlhan Tarus, 1956:53)

SEHER:

Kolcu Rıza Efendinin kızı olan Seher on dört yaşlarında, Hamdi Beyin evinin temizlik işlerine yardım eden bir kızdır. Yaşından büyük gösteren Seher sık sık Hamdi Bey tarafından mutfakta taciz edilir ve Seher bunlara göz yumar. *"Bu adam iri parmakları arasında Seher'in yanaklarını sıkarken mutlaka acıtır. Soluğu da, o sıra sanki ısınır, hızlanırdı. Seher bunu derisinin üstünde açık açık duyardı. Ondan mümkün olduğu kadar uzak durmak için, gözlerini çıplak kollarından, ensesinden sıyırıp atmak için, bucak bucak kaçırdı."* (İlhan Tarus,1956:38)

Seher çocukluğundan beri erkeklerden ürker. Bu korkunun en büyük sebeplerinden biri babasının kendi annesine karşı davranışlarını beğenmemesinden kaynaklanır. Babası belli bir süre sonra annesini istemeyerek yeniden başka bir evlilik yapmıştır.

Bu evlilik annesi ve Seher'i çok etkiler. Bütün bunların üzerine bir de Hamdi Beyin yapmış olduğu cinsel saldırılar Seher'i derinden yaralar ve erkeklere karşı bilinçaltında kötü izlenimler oluşur. Seher evlilik hayatını sürdüremez ve tekrar Naciye Hanımın yanına gelir. Sonunda Hamdi Bey tarafından tecavüze uğrar ve Seher bu olayı bir türlü Naciye Hanıma söyleyemez. Seher başarısız bir evliktan sonra babası Kolcu Rıza Paşa'ya sığınacağı yerde Hamdi Beyin evine sığınmıştır. Hamdi Bey de bu durumu fırsat bilerek Seher'i, Saniye'yi yakalanmasında yardımcı olacağı gerekçesiyle onu Reji idaresindeki koğuşlarından bire gözetmenlik yapsın diye kapatır. Orada sık sık birlikte olurlar.

4.1.2 Tali Kişiler

LEYLA:

Anzavur Ahmet Paşanın büyük kızıdır. Leyla, evli olduğu kişiden ayrıldıktan sonra bunalıma girer ve iki öğretmenle ilişkisi olur. Bu durumu kasabalı bilse de sadece dedikodusunu yaparlar fakat Anzavur Ahmet Paşaya herhangi bir şey sezdirmemeye çalışırlar. Anzavur Ahmet Paşa bu dedikoduyu duyunca sadece öğretmenlerin tayinini çıkartarak kasabadan uzaklaştırır. Paşa, kızını çok sevdiği için bir dediğini iki etmez. Leyla da babasını çok sever ve hatta anlaşılamadığını bildiği Hamdi Beyin bile ayağına giderek ikisinin arasındaki buzları eritmeye çalışır. Hamdi Bey, Leylayı hem güzel hem akıllı, hem çekici bir dişi olarak görür. Hamdi Bey onu Balkan Harbi bozgunu sırasında İstanbul'da Sirkeci'de bir birahane de gördüğü bir kadınla kıyaslar: *“Leyla o kadından daha güzel miydi? Daha güzeldi. Bunda şeytanca bir güzellik vardı. Kırıcı, yıkıcı bir güzellik. Eritici bir şey. Hamdi Bey kendi kendine şaşıyordu. Birden bire toparlanmıştı. Toparlanmasaydı Kadın yüz verecek miydi? Hiç ummuyordu Hamdi Bey belki sözle dille iltifat edecekti hatta.*

Fakat bir Çerkez Beyi'nin kızı birTürke hele kendisi gibi sivri dilli bir Türke, yaşlı ve çirkin bir Türke baksın. Bu olamazdı buna ihtimal vermiyordu.” “Nefis bir mahlûktu, Leyla... Çarşafın altında sanki iri bir balık varmış gibiydi. Kafası da işliyordu fettan karının. Acaba ne hesapla gelmişti. Yolda hep bunu düşündü Hamdi Bey. Leyla güzel bir kadındı. Görmemişti böylesini. Gençlik yıllarını, becerebildiği kadar gözlerinin önüne getirdi.(İlhan Tarus, 1957:113)

Anlatıcı Çerkez kızlarının bütün özelliklerini Leyla karakterinde bir araya getirir. “Leyla ölmeye hazırdır babasının yerine... tapar babasına...(İlhan Tarus,1956: 114) Bütün Çerkez beylerinin aileleri kendilerini ateşe atmaya hazırdır. Yeter ki ortada, kendi kafalarına yatkın bir sebep olsun. Leyla babasının çarpışmaya girmesini istemez. Bunun önüne geçebileceğini sanarak Hamdi Beye gitmiştir. Leyla'ya babası Anzavur bu hareketini hoş görmezse diye düşünsede kendisine karşı onun elinin kalkmayacağını bilir. Büyük kızı Leyla'ya kızsada ona bir şey yapmaz.

SANIYE :

Hamdi Beyin evinde evin hanımı olan Naciye Hanıma yardım eden dul bir kadındır.

Saniye'nin iri bir vücut yapısı vardır. Özellikle onun iri kalçaları kasabalının dikkatini çeker. O evin bütün işlerinden sorumludur. Saniye marifetli bir kadındır. Bilmediği yemek yoktur. Saniye Hanım kötü hayat tecrübeleri yaşadıktan sonra sığınacak tek yer olarak Hamdi Beyin evini bulmuştur. Saniye geçimini bu evden sağlar. “başından bin bela geçmiş. Üç kızla bir oğlan, bir de yatalak karı onun eline bakar. (İlhan Tarus, 1956:35)

Reji Müdürü Hamdi Beyin yardımıyla, Saniye daha sonra tütün koğuşlarında çalışmaya başlar. Fakat Hamdi Bey orada da rahat durmaz ve Saniye'yi durmadan huzursuz eder. Saniye, taciz ve zorlamalara dayanmaz ve işten makul bir mazeret

bularak ayrılır. Cinsel saldırılar sonucunda Saniye de, Hamdi Bey'e karşı büyük bir intikam alma arzusu oluşur. Bundan dolayı Hamdi Bey'i tamamiyle terk ederek Kara Hasan'a kaçar ve Kara Hasan'ı Hamdi Bey'e karşı kışkırtır: “...*Rabbim şu adamın leşini göster bana . Ağaç kütüğü gibi yerlere serildiği günü göster bana. Topuklarımla yüzünü gözünü ezeyim. Barsaklarını dışarı dökeyim. Göster bana o günüRabbim sen bana acıdın bir de intikam almama yardım et. Sonra uğrunda kurban edeyim kendimi.Adak edeyim vücudumu uğrunda. Camilerde dileneyim Sürüneyim. Binbir kişinin oyuncuğu olayım Kerhanelerde can vereyim. Göster bana o günü. Göster.*

Saniye yere diz çökmüş, yaşlı gözlerini tavana dikmiş inliyordu.” (İlhan Tarus, 1957:85)

Saniye'nin Reji Dairesi'ndeki erkeklerle beraber olmasını duyan Hamdi Bey bu olayı hazmedemez. Onu yakalamak için Seher'i kullanır. Saniye'nin Hamdi Beyi terk etmesi daha sonra onun hayatına mal olur. Hamdi Bey'e büyük kin besleyerek onun karşısında bir güç olan Kara Hasan'ın kapatması olur.

HACI RIFAT :

Hamdi Bey zaman zaman başı sıkıştığında soluğu amcasının yanında alır. Hacı Rıfat, Hamdi Bey'e akıl verir. Kasabada olan bitenden ve kasabaya gelen haberlerin hemen hemen hepsinden haberi olur. Hamdi Beyin güvendiği ve sözüne inandığı tek kişi Hacı Rıfat'tır.Yaşının ilerlemesi ve hastalığından dolayı aktif olmasa da verdiği fikirlerle millîcilere destek olur. Zorluk ve sıkıntılar içerisinde olmasına rağmen Kurtuluş mücadelesine seve seve yardım eder. İleride olacak olayla hakkında da Hamdi Bey'e yol gösterir. Hacı Rıfat'ın konuşma esnasında verdiği haberler Hamdi Beyi şaşkınlık içinde bırakır. Hamdi Beyin adamlarından biri olan

Arif'in İhsan tarafından öldürülmesi olayını bir tek Hacı Rıfat ayrıntısıyla doğru şekilde bilir ve bu olayı Hamdi Bey kafasındaki yanlış bilgilerden arınsın diye tekrardan anlatır. Pek çok tarihi olayda Hacı Rıfat önemli bir görev almıştır. Rıfat'ın fazla tecrübeye sahip olması ve taktik bilmesi de bu savaşlarda yer almasından kaynaklanmaktadır. *“Sultan Azizi devirenler arasında ben de vardım. Babam çok nasihat etti Peki dedim. Bildiğimi okudum. Süavi vakasında hocanın hemen arkasındaydım. Önüme geçmek isteyenin, bini bir paraydı. Yemin ettiler. Uyumuş göründüm. Dediğimi yaptım. Murad işinde de öyle Paşamı zor kurtardım. Hamidi yere serenlerin başlıcaları on kişi ise, biri benim bu onun. Bin nasihat yüzbin tehdit... Razi oldum sonra yürüdüm yoluma Nazım Paşaya sıkılan kurşun burnumun ucundaki tabancadan fırladı. Eş dost, akıllı adamlar, rica ve niyaz ettiler. Geride tutmak istediler beni ses çıkarmadım baştan ama aralıktan sıyrılıp dayandım Babali'ye... Az daha gidiyorduk tantuna.”* (İlhan Tarus, 1957:137) Hacı Rıfat'ın yaşamış olduğu bu tecrübeler zorlu Kurtuluş mücadelesinde Hamdi Bey'e yol gösterir ve cesaret verir. Onun kasabada gelişen birçok önemli olayın içerisinde rolü olmasa da herkesten çok bilgisi vardır. Hamdi Bey buna çok şaşırır. Kaymakamlık binasında yapılan toplantıda Osmanlı Hükümeti tarafından kaymakamlık aracılığıyla padişaha bağlı kalınmasını teyit edici bir belge imzalanması istenir. Hamdi Bey mazbatayı imzalamadan toplantıyı terk etmiştir. Ancak Hamdi Bey mazbatayı kimin imzalayıp imzalamadığını Hacı Rıfat'tan öğrenir.

KOLCU BAŞI RIZA EFENDİ:

Hamdi Beyin yanında reji dairesinde sorumlu bir kişidir. Rıza Bey kendi başına karar almaz Hamdi Beyin sözüne bakar. Ayrıca Hamdi Beyin sağ kolu gibi her işini yapar. Aydın ve bilgili biri olarak değil sadece görevine sadık, inandığı ve

güvendiği insan uğruna kendini feda eden birisi olarak tanıtılır. İki karısı vardır ve kızı Seher Hamdi Beyin ev işlerine yardım eder. Rıza işine ve Hamdi Bey'e sadıktır. Ona o kadar güvenir ki kızı yeni evlendiği kocasından kaçıp, Hamdi Beyin evine sığındığında, Hamdi Bey'den kızına gözü gibi bakmasını ister. Rıza'nın çevresindeki insanlarla pek diyalogu yoktur, bir tek Hamdi Beyle konuşur. Rıza Efendi kuralları uygular, verilen görevin dışına çıkmadığı gibi kuralların dışına da çıkmaz.

4.2 Hükümet Meydanı

4.2.1 Asli Kişiler

Eserde padişah yanlılarının dini ve halifeliği öne sürüp ayaklanması ve vatanın kurtuluşu için mücadele eden şahıslarla ayaklananlar arasındaki çarpışmalar anlatılır. Roman Konya bölgesinde yaşanan olayları konu alır. Kişiler halk arasından olduğu ve genellikle alt tabakadan basit ve sıradan insanlardır. Yazar iyi bir gözlem sonucunda karakterleri seçerek eserlerine yansıtmıştır. İnsan ilişkileri ve yaşanan tarihi olaylar kişilerle bütünleşerek anlatılır. Din kisvesi altında fesatçılık ve çıkar kaygıları gözler önüne serilir. Otorite boşluğundan kaynaklanan yargısız infazlar çarpıcı bir şekilde anlatılır. Eserde bazı sahneler resimleştirilmiştir. Millîcilere düzgün ve iyi roller verilirken hükümet yanlıları yobaz ve çıkarıcı olarak tasvir edilirler. İlhan Tarus'un Millî Mücadele konularını işlemiş olduğu romanları içerisinde en bol karakter barındıran eseridir.

MOLLA MEHMED:

Molla Mehmed bulunduğu bölgede en geniş araziye sahip ve köyün ağası konumunda birisidir. Molla Mehmed zengin, güçlü, korkusuz ve sözü kanun olan bir adamdır. Memed ayaklanmalara sebep olan önemli adamlardan biridir. O hemen hemen köylünün geçimini sağlar. Molla Mehmed köylüye ekmek verse de onlara

fazla güvenmez ve onları kendisine muhtaç görür: “*Bakmadan sapan sürer mi sana, elin iti? Harmanı kaldırdı. Kördüğüne tikiştirmek için birkaç teneke ekin attı ambara. Gelecek yılını düşünüür mü? Ne gelecek yılı? Kara kışın ortasında taban toprağı görünür. Dört saat yürür, diz boyu karı aşar, dayanır kapıya, ulumağa başlar. Aman ağa, iki teneke yimelik diye.*” (İlhan Tarus, 1962:9)

Molla Mehmedin Osman adında hayırsız bir oğlu vardır. Mehmed oğlundan kendisine tarla sapan işlerinden yardım etmediğı için dert yakınır. Osman babasına yararlı bir evlat olmaktan ziyade gece gündüz aylak aylak dolaşan bir kişi olarak eserin küçük bir bölümünde yer alır. Molla Mehmed padişah yanlısı olup Yunus Ağanın en önemli yandaşlarından biridir. Konyada bulunan Çoraklı kasabası baskında en ön safta yer alır. Köylünün gözünde dini bütün bir adam olarak görülse de aslında dini kendi menfaati için kullanan bir şahıstır. Buna en güzel örnek bağlarındaki üzümleri şarap yaparak el atından sirke diye satmasıdır. Molla Mehmed’in yaptığı sahtekârlığı köyden Kamil Hoca ortaya çıkarınca onun Çoraklı ayaklanmasında intikamını alacağı kişilerin başında Kamil Hoca olacaktır: “*Hükümet Meydanı’nı Molla Mehmet’i de, Yunus Ağa’nın çizdiği o dinine bağlı görüntüyü dışarıya vermeye çalışsan, ancak kendi menfaatleri için de bunları hiç önemsemeyen riyakâr bir insan olarak karşımıza çıkar. Taşdığı isme hiç yakışmayan davranışlar sergiler. Örneğın el altından insanlara şarap satma giriminde bulunur. Bu işi ortaya çıkaran Kamil Hoca’ya karşı kin besler ve onu çok kötü bir şekilde öldürmenin planlarını yapar. Sonunda emeline ulaşır*”. (Fatih Arslan 2005:137)

Molla Mehmed’in aslında kadınlara düşkünlüğü yoksa da bir damarı tuttu mu nefesine hâkim olamadan kim olursa olsun saldırır: “*... Molla Mehmed, hangi cinsten, kaç yaşında, hangi şekil, şemilde olursa olsun; kadınlara dikkat etmeyen soydandı.*

Velâkin hafakanı tutup da ayaklandı mıydı; gene şekline, yaşına; aradaki münasebete bakmadan, hatta din, dünya kaidelerinin tekini bile hatırlamadan, saldırdı.” (İlhan Tarus 1962:48)

Mehmed adam öldürme konusunda hiçbir zaman kendi elini kana bulamaz bunu hep başkalarına yaptırır. Kamil Hocayı öldürme işini de kendisi yapmaz ve bu görevi adamlarından birine verir. Gerçekten çok gaddar ve acımasız olan Molla Mehmed bu kötü huylarına rağmen insan öldüremeyecek kadar korkak bir kişilikte çizilmiştir: *“Hoca Kamil efendiyi yerlerde sürüyüp rüsvay etmek, sonra da canını almak vazifesini kâhyasına havale ediyordu. Kendisi gelmeyecekti çünkü... Bu çeşidden işlerin hiç birinde yoktu zaten. Hep geride durur, şunu bunu ayaklandırır, sonra alınan neticeye göre zarardan uzak kalmanın veya ganimet paylaşmanın yollarını arardı. Bulurdu da. Şimdi cahil kâhya, peşine beş on tane baldırı çıplak katacak, Mollanın gösterdiği yöne, ölüm yönüne doğru yola çıkacaktı.” (İlhan Tarus 1962:48)*

YUNUS AĞA:

Yunus Ağa ayaklanmaların çıkmasına sebep olan sözü geçen, astığı astık, kestiği kestik bir ağadır. İştahına düşkün ve boğazı geniş bir adamdır. Üç karısı vardır. İlk karısının adı Ayşe, ikincisi Fitnat, üçüncüsü Raziye'dir. Yunus Ağa çok zengindir ve bütün köyde hâkimiyet kurmuştur. Sözü köyde hükümet kadar geçer. Romanın esas kahramanlarından olan Yunus Ağa maddi gücünü de kullanarak bölge insanı üzerinde baskı kuran ve onları isteğine göre yönlendirerek halk üzerinde korku yaratan bir kişidir: *”İri elleri, iki buçuk arşın boyu, sonra kesesi... Ha deyince Yunus Ağa, üç yüz atlıyı yıllarca besleyebilirdi. Şimdi de ona yakın bir şey... Anafartalar savaşı sıralarında köyden asker toplamağa gelmişlerdi de, üç gün geçmeden, etrafi silahlılarla dolduruvermişti. Sıkı mı bir jandarma köye girsin! Gelenler dar*

kaçmışlar, ondan son ne şube haberi ne celp, ne tahsildar... Hak getire! Doğrusu, yalnız burası değil; buranın birer mahallesi sayılabilecek olan dört parça civar köy de, ağanın sayesinde rahat ediyorlardı.Hükümete asker verip cephelerde kırdırmaktansa, vergi verip beye paşaya yetirmektense, Yunus Ağaya hizmet ederlerdi, daha iyi.”(İlhan Tarus 1962:34)

Yunus Ağa padişah yanlısıdır. Bu yüzden padişah için Konya’da teşkilatlanıp millîcilerin büyümesine engel olmaya çalışır. Yunus Ağa ayaklanmada diğer köy ve kasabaları bir arada tutmak için uğraşır. O özellikle padişaha karşı çıkan millîcileri ortadan kaldırmak için büyük bir savaşın içine girer. Onun amacı Konya’da bir hükümet kurup padişahın devamlılığını sağlamak ve bu sağlama sürecinde bu ideali gerçekleştirmede önlerine kim çıkarsa ortadan kaldırmaktır. “...Halife ordusuna karşı gelenler. Onu vurmak isteyenler, işi azıtıyorlar gayrı. Asker toplamağa para devşirmeğe başladılar. Ruy-i zeminin padişahına, onun askerlerine, silahla karşı çıkmayı kuruyorlar. Akşehir cephesinde, daha ötelerde, vuruşmalar çoktan ilerledi. Ateş saçağı sarmak üzere. Bizler, Ankara’daki elebaşları durdurmak, ilk olarak da Konya da bir hükümet kurmak niyetindeyiz. Oralıkta ileri gelenlerden arkacılarımız var. Ankara’da, memleketin başka tarafında da var. Cümle millet bayrak açmış. Allah Allah diye yürüyor Millîcilerin üzerine. Cenabı Allah’ın yardımıyla bizler ilk evvel Çoraklıyı, sonrada Konya’yı ele geçireceğiz. Kendi adamlarımızı işbaşına oturtacağız. Sonra hilafet ordusuyla birleşip memleketi gâvurun elinden kurtaracağız. “ (İlhan Tarus 1962:37-38)

Yunus Ağa üç kadınla evli olsa da Lebibe adında güzel bir kızla da evlenmek ister. Ayrıca Çoraklı ayaklanmasını başarıyla tamamlayan Yunus Ağa ve adamları oradaki hükümet konağını ele geçirirler. Yunus Ağa, Çoraklı kasabasında bir grup

millîciyle durmadan çatışma içindedir Bu yüzden o kasabalılara karşı gözdağı vermek için sık sık suçlu suçsuz bakmadan insanları idam ettirir.

ZABİT FARUK:

Zabit Faruk cephede yıllarca düşmana karşı savaşmış vatansever bir askerdir. Kıtlığın ve başıbozukluğun baş göstermesiyle haksızlığa fazla dayanamaz ve kendi memleketine geri döner. Fakat memleketindeki iç ayaklanmalara karşı da kendi çabasıyla büyük bir savaş açar. Cepheden kendisine hasta, yorgun bir beden ve bozuk bir psikoloji yadigar kalmıştır. Zabit Faruk Çoraklı kasabasında aydınlardan kitapçı Kerim Efendinin oğludur. Babasının evinde saklanarak, isyancılara çatı katında savaş açarak vatani bu insanlardan temizlemeye çalışır. Faruk eski bir zabit olmasından dolayı gerekli mermi ve silahı askerden çalarak temin eder. Mülazım Ahmed ve öğretmen Bilal bu savaşın içinde Faruk'a en çok yardım edenlerdir. Öğretmen Bilal, Mülazım Ahmed ve Faruk kendi aralarında konuşurken Anadolu insanı hakkında ortak bir görüş birliğine varırlar: *“onlar düşüncülerini, imanlarını Allaha, peygamberlere bağlıyorlar ya, sen ona bak. Sonra dön de; bir de tarihe bak. Bütün bu ayaklanmalar, kardeş savaşları, daima bu adın uğruna yaratıldı. Allah adına, peygamber adına! Oysaki yaptıklarına Allah da razı değildir resulü de!”* (İlhan Tarus, 1962:85)

Faruk evli bir zabittir. Faruk yurdunu ve milletini o kadar sever ki evli olduğunu bile unuttur. O yıllarca cephelerde savaş verir ve karısına vakit ayırmaz. Faruk padişah yanlılarıyla girdiği bir çatışmada yakalanır ve Yozgadlı tarafından babası Kerim Efendinin gözleri önünde idam edilir.

LEMEN:

Uzun boylu siyah kısa kesik saçları olan bir bayandır. Zabit Farukla evli olmasına rağmen hiç evliliğinin farkına varamaz. Faruk evlendikleri günden beri

durmadan cephede savaşır ve ona hiç ilgi ve sevgi gösteremez. Bu durum Leman'da bir boşluk yaratır ve onu arayış içerisine sokar. Kocasını Faruk, Leman'ı hep şu şekilde tanımlar: *“Yok, normal insanın kendi gibisini çok az anlaması için muhtaç olduğu zaman biz yaşadık. Yaşamadık değil. Ama bu kadın, hiçbir şeye ama hiç hiç... Ne dindar, ne dinsizdir. Ne okumuştur, ne de cahildir. Aşkı ne sever, ne de ondan iğrenir. Ölümden bazen sevgi ile bahseder. Hayatı bazen kinle, nefretle anar. Sonra bakarsın, küçük bir kedi yavrusu onu günlerce, haftalarca mesud eder.”* (İlhan Tarus, 1962:88)

Leman bu eserde karakter olarak ne istediğini bilmeyen bir kadın olarak karşımıza çıkar. Leman olaylara daha çok duygusal anlamda yaklaşır. Bunun en önemli örneği sadece Yozgadlıyla yaşadığı aşktır. Leman kocasının cephede savaşmasını umursamadan, sadece yıllarca kendisine gösterilmeyen ilginin Yozgadlı tarafından gösterilmiş olmasından etkilenecek onunla beraber olur. Yozgadlı Leman'ı kocasından daha çok sever. Evli olan Leman'ı kocası Faruk'tan hep kıskanır. *“...yedi saatlik yolu, kır gezisi sandım. Koştum yanına. Gerdanını bir kokladım mı, bütün yorgunluğum unutturdum be... Bilirdim ama, senin damarındaki ahuyu bilirdim. Sen, kadınla yılan arası bir yaratıksın. Öyle bir yaratıksın sen. Beni de durmadan soktun ya, duymazdım bile sızını... Dilinin tadıyla onu yok ederdin. O sivri, o çilek gibi pembe dilini bir değirdin mi burnuma, gevşeyip erirdim. Biterdim. Günün birinde, işte bugünmiş sırası, zehrinin torbasını ciğerime boşaltacağını da bilirdim. İşte boşaltın. Kocanı aldın yatağına, onunla seviştin. O zavallı da günün birinde otalanacak, devrilip gidecekti ya, kurtarıyorum onu işte... Kurtarıyorum...”* (İlhan Tarus, 1962:124)

Faruk'un cepheden geri dönmesi ve Leman'ın bunu kendisinden gizlemesi sonucunda Yozgadlı ile Leman birbirine düşman olurlar. Yozgadlı'nın intikamı çok

acımasızca olur. Leman'ı zindana attırır ve sabaha kadar adamları ona tecavüz ederler. Bu olay Leman'da derin yaralar oluşturur. Leman bu olay üzerine Yozgatlının, Mümtaz Beyin askerleri tarafından yakalanıp öldürülmesine yardımcı olur.

MÜMTAZ BEY:

Mümtaz Bey evli ve bir çocuk babasıdır. Kararlı ve tuttuğunu koparan rütbeli bir askerdir. İstanbul'dan İnebolu yoluyla Kurtuluş Savaşına katılmış, zayıf bünyeye sahip, çabuk hasta olabilen bir zabittir: *“Daha evvel birçok savaflara katılmış madalyalar almıştır. Ama iyi Fransızca ve oldukça İngilizce bildiği için, umumiyetle ordu karargâhlarında, çokça da hükümet merkezinde vazife görmüştür. Akşehir cephesinde kolordu kumandanı Fahrettin Beyin muavinline tayin edilmişti ama daha yerini ısıtmadan bu iş verilmişti.”* (İlhan Tarus, 1962:155)

Mümtaz, Çoraklı kasabasında asayişini sağladıktan sonra kendi iradesine dayanarak bir harp divanı kurar ve bu divanda yargıladığı kişileri idam cezası ile cezalandırır. Mümtaz Bey kendi oluşturduğu adalet sistemine göre bir mahkeme kurdurtur ve bu mahkemede yargılamayı yapsın diye Harp Divanı ismini verdiği üyelere oluşan bir grubu başa getirir. Bu divanda yargılanacak kişiler Hükümet konağının bodrumunun alt katlarında bekletilir. Bu yargılanacak kişiler hem Millîcilerden hem de padişah yanlılarından oluşur. Halkın motivasyonunu yükseltmek için bir tiyatro oyunu düzenletir. Mümtaz Bey, Ankara'ya çağrılır ve oradaki askeri cezaevinde sorgusuz sualsiz yirmi üç gün bekletilir. Sonunda mahkemeye çağrılır ve Çoraklı'daki kendi sağladığı asayişin, haksızlık ve sahtekârlık üzerine kurulduğu ve iki yüze yakın vatandaşın ölümüne sebebiyet verdiği şeklinde bir suçla ölüm cezasına çarptırılır.

YOZGADLI:

Yunus Ağa'nın en önemli adamlarından biridir ayaklanmanın en önemli taşlarından. Otuz beş yaşlarında zayıf çelimsiz bir fiziğe sahiptir. Birçok ayaklanmada en önde yer alır. Yozgatlı sık sık Kevser Hanımın yanına gider, Faruk'un karısı olan Leman'la aşk tazelerler. Onunla sabaha kadar incir ağaçlarının altında içki sofraları kurar, eğlenirler ve sevişirler. Ayrıca Yozgadlı Faruk'un cephede savaştığı zamanlarda Leman'ın evindeki tavan arasında da ilişkilerini sürdürmeye devam eder. Yozgadlı Leman'ı çok sever ve sanki sadece Leman ona aitmiş gibi bir hayat sürer. Fakat bir gün tavan arasında yine Yozgadlı ve Leman sevişirlerken Yozgadlı'nın gözüne sigara tablası içinde içilmiş sigara izmaritleri takılır. Yozgadlı Leman'ın kocası Faruk'un cephede düşmana karşı savaştığını bildiği için arada bir Leman'ın evinde tavan arasında görüşmeyi sürdürür. Leman'ın kocası Faruk'un geldiğini fark eder.

“-Bilmem. Elime bir şey çarptı. A! Cigara tablası!”

“–Bakayım, nerede?”

“-Aha! Dur yahu! İçi izmarit dolu.”

“-İzmarit mi?”

“-Kim içmiş bunları? Sen mi? Ama sen cigara içmezsin. Baban çıkar mı buraya?”

“-Şey Arasına...”(İlhan Tarus 1962:155)

Bunun üzerine Yozgadlı Faruk'un tavan arasında saklanarak kendilerine kurşun yağdıran millîcilerden olduğunu anlar ve Leman'ı bu gerçeği kendisine söylemediği için çok kötü bir şekilde cezalandırır. Aslında Yozgadlı Leman'ı büyük bir aşkla sever. Fakat Leman bu gerçeği kendisinden sakladığı için Yozgadlıyı intikam duygusu sarar: “...Faruk'un karısı Leman isyancılardan Yozgadlı aşk yaşamaktadır. Bu türden yasak ilişkiler Tarus'un kadın erkek ilişkilerinde yaslandığı

temel tematik saplantılardandır. Yazar farklı biçimlerde yaptığımız değerlendirmelerden ötürü eserlerindeki ilişkileri normal yapıda, devamlı ilişki zeminine oturtmaz.” (Fatih Arslan,2005,:74)

Burada aynı tespiti *Vatan Tutkusu*’nda Hamdi Beyin yaşamış olduğu ilişkilerde görebilmekteyiz. *Vatan Tutkusu*’nda Osman Efenin adamlarından Davud’un Hanımı Emine ile aynı türden ilişkileri yer almaktadır. Dolayısıyla her üç romanda da yazarın kahramanların sapkınlıklarını benzer şekilde işlediği gözlemlenmektedir.

4.2.2 Tali Kişiler

HACİFİTİLOĞLU KADİR:

Ayaklanma hazırlıkları hakkında çeşitli kasaba ve köyleri dolaşarak haber toplayan ve bunu Yunus Ağa’ya ileten haberci görevindedir. Yunus Ağanın önemli adamlarından biridir: “*Şehirden Ağaya mektup getiriyorum. Oradakiler hep hazır. Emir bekleyip dururlar.*””Molla, Mehmed gözlerini ağarttı.” “- E ne bekler bizim ağa olacak herif. “ “-Şehirde ondan sonra kasabada, ondan sonra çevre köylerde, olup biteni anlamadan yürüyün diyemezdi ya...””Molla Mehmed burnunu büktü:” “- Şunu bilir, şunu söylerim: Bir ayak evvel parmak kesilmeli. Yerin kulağı var. Yarın öbürsü gün biri duyar, öteki kuşkulandır, beriki sızıldandır, iş tavsayıverir. Sen benden de selam et ağaya, Tulusa köyü ile civarından korkmasın. Toplaşın dediği sıra, yüz elli atlı ile ol boyundayız.” (İlhan Tarus 1962:37-58)

Hacıfıtiloğlu Kadir Ağa hükümet ve padişah yanlısıdır. Yunus Ağanın bütün haber işlerini yürütür. Aslında dini bütün yaşarmış gibi görünse de dinle uzaktan yakından bir ilgisi yoktur. Kadir din kisvesi adı altında her şeyi yapar, içki âlemlerinde başköşede yerini alır: “*Hey rabbim, dedi; bizler de insan mıyız ki! Allah korkunu yitirmişiz. İmanın kuvveti dizlerimizden, kollarımızdan, bileklerimizden*

uçmuş. Yüreklerimiz, çöreklenmiş yılanlara mekân olmuş. Kesmeli kafalarımızı bizim, budamalı. Ancak yola geliriz.” (İlhan Tarus 1962:12)

Cahil, fesat düşünen ve ağzından küfür eksik olmayan bir şahıstır. Kadir’in aslında doğru dürüst bir evi ve ailesi yoktur. O görevi gereği durmadan çeşitli yerlere gittiğinden ev sahibi olamaz. Onun kadınlara zaafi vardır ve sapık düşünceler beyninde durmadan gezinir: *“İçerlek bir yerden kova tıngırtıları geliyordu. Biraz daha ilerleyince beyaz başörtülü kadınları gördü. Suyu gelmişlerdi. Kadir, kafasına birden, zındıkça bir fikrin doğduğunu farketti. Hepsi kovalarını doldurup gidecekler, sona birisi kalacak ya... Bağırrsa da, çağırssa da köyden işitilmez. Üstüne çullanıp söyle bir nefsin körlense... Rahatlatsa içi... Sanki düşünceleri gözlerinin önünde gölgeler halinde oynuyor, sanki işi işleyen başka biri de, Kadir seyirci...” (İlhan Tarus 1962:18)*

Hacıfıtiloğlu Kadir aslında uyanık ve açıkgozlu bir adam değildir. Olgun yaşına rağmen hayat tecrübesi fazla olsa da arada bir yarı saf, yarı uyanık bir özellik sergiler: *“Yunus Ağa, Kadir’in bu karakterinden dolayı sık sık azarlar. ... Vallah benim bir kabahatim yok, hayvan gitmez! Dedi” “Kim dedi sana o çelimsiz hayvanı al diye! Ahırda beygir mi yok?” “-Yarın öbürsüğün, yiğit hayvana lüzum olacak. Yormayayım dedim.” “-Sana mı düştü yarının düşüncesi? Allahın ukalası sen de... Anlat! Otur şuraya!” (İlhan Tarus 1962:23)*

KERİM EFENDİ:

Çoraklı kasabasında yaşayan, kitapçılık yapan, kendi halinde, kültürlü ve aydın biridir. Kerim Efendi haksızlığa gelemeyen ve vatani için elinden gelebilecek her türlü fedakârlığı yapan biridir. Oğlu Faruk’u, Yunus Ağa ve adamlarından saklayarak hem kendi oğlunu, hem de kendi canını tehlikeye atar. Onun zorluklara göğüs germesinde en büyük destekçisi dükkan komşusu Attar İzzet Efendi’dir. Attar

İzzet Efendi de ileri görüşlü bir adamdır ve Faruk'un cepheden dönüp Padişah yanlılarına karşı kurşun sıktığı gerçeğini bilen tek kişidir. Kerim Efendi sık sık Attar Efendi ile bir araya gelerek dertleşir. Yozgadlı, Kerim Efendiyi Hükümet Konağının bodrumundaki işkence odasına kapatır. Çünkü oğlu Faruk'un cepheden geldiğini söylememiştir. Kerim Efendinin millîcilerden taraf olduğu gerçeği, Yozgadlı'yı çıldırtır. Yozgadlı, Kerim Efendiye işkence odasında eziyet edilmesini yeterli görmez ve onu Oğlu Faruk'un idam edilişi esnasında en önde seyretmesi için zorlar. Yozgadlı Kerim Efendi'den en büyük intikamını böyle alır.

AYŞE:

Yunus Ağanın ilk karısıdır. Ev içinde otoriter, açık sözlü, haksızlığa gelemeyen, sert ve sözü en çok dinlenen hasta bir kadındır. Yunus Ağa bile Ayşe'den çok çekinir ve dediği her lafı dikkatlice dinler: *“Ayşe Hanım öfkesine ilk işaret olarak, ortaya o keskin kelime, kocasının adı fırlardı hançerinden.”* *“-Yunus!”* *“Bu kelime, bir patlama işaretiydi. Her zaman olduğu gibi etraftakiler, ortanca ve küçük karı hemen ayaklandılar, oda kapısını çekerek uzaklara, alt katlara gittiler. Bir iki dakika sonra ard arda menteşeler gıcırdadı. Konağın içinde çıt kalmadı.”* (İlhan Tarus 1962:29)

Yunus Ağa, Ayşe'nin korkusuz ve mücadele eden birisi olduğunu bildiği için ondan gizli birçok iş yapar. Ayşe akıllı ve kurnaz bir kadındır ve kocasının çevirdiği bu gizli işlerden dolayı evini yuvasını dağıtacağını bilir. Evin hâkimiyeti Ayşe'ye aittir ve çocukları vardır. Yunus Ağanın hemen hemen bütün çevirdiği işlerden haberi olur ve müdahale etmeye çalışır. Ayşe kocasının ilk göz ağrısı olduğunu bildiği için kapalı bir şekilde tehdit eder: *“Benim sende gözüüm var, herif, sende gözüüm var benim! Masum tazeciklerle beni, sonra beşiktekileri yetim bırakıp*

kakırdarsın, ahdim olsun, gelip mezarını bulur. Kaba toprağına işerim". (İlhan Tarus 1962:32)

Çalışkan ve akıllı bir kadın olmasıyla birlikte geleneklere bağlıdır. Kocası Yunus Ağa, dördüncü karısı olacak olan Lebibe adındaki kızı almak için hazırlık yaparken Ayşe bu durumu beğenmemekle birlikte fazla tepki gösteremez. Ama Ayşe Hanım için için Lebibe'yi kıskanır. Ayşe Hanım aydınların yanındadır. Kocasının bir gün mutlaka cezalandırılacağını bilir. Hatta onun saklandığı yeri askere bildirerek yakalanıp öldürülmesini sağlar. Mümtaz Beyin askerleri tarafından Ayşe Hanım takdir edilir: *"Hatta kadın, Yunus'un arkasından kasabaya adam göndermiş. Orada vurdurmak bile istemiş ama, yapamamış giden."*

"- Aşk olsun yahu..."

"-Kocamı ipte asılı görmektense, kendi elimle temizlerim, daha iyi olur der, dururmuş..."

"-Bravo kadına... Şunu bir görüp tebrik edeydik yahu..."

"Olmadı binbaşım. Belki günün birinde görürüz."

"-Böyle kadınlar da var desene..."

"-Türk anası bu işte bu binbaşım... Türk anası bu..."(İlhan Tarus 1962:204)

LEBİBE:

Henüz yeni yetişmiş bir kız olan Lebibe köyün en güzel kızıdır. Geleneğe göre evlenmede kızın herhangi bir söz hakkı yoktur. Aslında Lebibe'nin Yunus Ağaya duyduğu aşk değildir. Lebibe daha çok güzelliğini kullanarak rahat bir hayat yaşamayı arzular. Eğer Yunus Ağayla evlenirse köy yerinde rezil bir hayat yaşayacağını bilir. Yunus Ağayı ilk gördüğü andan itibaren beğenmez fakat ileride yaşayacağı rahatlığı düşündüğü için beynini ve kalbini beğendim diyerek kandırır: *"- Nasıl? Beğendin m? Diye sordu. Lebibe susuyordu. Dursun'un tuttuğu fenerin sarı*

ışığı içinde dev yapılı bir adam vardı. Sıralanan erkeklerin arasından geçiyor, sağa sola selam veriyordu. Korkunç bir şeydi ama, Lebibe birden karar veremedi. Zaten Yunus Ağa'nın, Osman Efendiye haber göndermesi, bir haftalık şeydi. Daha evvel görmüş müydü bu adamı? Sokakta çember çevirirken, okula gidip gelirken rastlamış mıydı ona? Hiç hatırlamıyordu. İşte bu gece, şu cumba deliğinden ilk defa olarak alıcı gözüyle ona bakıyordu. Karanlıktı ortalık, zifiri karanlıktı.” (İlhan Tarus 1962:33)

Büyüklerinin uygun gördüğü şekilde yaşamak zorundadır. Babası yaşındaki adam ile evlenerek geleceğini kurup o adamın çocuklarına bakacaktır. Lebibe'nin gözü biraz yükseklerdedir ve zengin bir kişiyle evlilik yapmak ister. Bu yüzden Yunus Ağa ile evlenmeyi kabul eder. Ancak bu evlilik olayı gerçekleşmeden Yunus Ağa ölür.

KAMİL HOCA:

Kamil Hoca, Molla Mehmed'in yaptığı sahtekârlığı ortaya çıkaran ana kahramandır. Kamil Hoca haksızlığa gelemez. Özellikle Molla Mehmed gibi padişah yanlılarına karşıdır. Ayaklanma sırasında öldürülecek listenin başında Kamil Hoca'nın adı vardır. Kamil Hoca millîcidir. Bu gerçeği tesadüfen Molla Mehmed, Kâhyası Yusuf ile konuşurken öğrenir. Molla Mehmed'in onu asıl öldürme sebebi millîci olduğu için değil, kendi işine engel olduğu içindir: “- *Meğer herifçioğlu, müdafî hukuk mudur, ne karın ağrısıdır, onun başındaymış deyyus... şu Millîcilerin her tarafta kurdukları derneklerden... Nasıl da bulmuşlar adamını, nasıl da seçmişler zındık köpeği, hayrettir.*” (İlhan Tarus 1962:52)

Çoraklı ayaklanmasında Kamil Hoca padişah yanlıları tarafından hunharca bir şekilde öldürülür. Atlılar cesedi ibreti âlem olsun diye insanlar arasında sürüklenerek bir gösteri yaparlar. “...*Bir süvarinin terkisine düğümlemiş bir ip...*

Hayır, kirli, mirli, kanlı manlı ama, beyaz bir bez... Uzun bir sarık... Dört adım geride sürüklenen adamın boğazına geçirilmiş, öteki uç... Durdukları sıra, yerdeki kıpırdamadı. Üstü başı parçalanmış, iç donun yarından fazlası kopmuştu. Belinden yukarısı çırılçıplak, ama kızıl kan içindeydi. Kafada gözün yeri, kulağın yeri belli değildi.” (İlhan Tarus 1962:66)

Kamil Hocanın hak etmediği bu öldürölüş şekli, yazar tarafından resimli bir tabloda da gösterilmiştir.

4.3 Vatan Tutkusu

İlhan TARUS; *Vatan Tutkusu* adlı romanda Yunanlının İzmir’i işgalinden sonra bölgede yaşayan Efelerin güdümündeki toplulukların güçlü Yunan ordusuna karşı geliştirdikleri saldırıları ve giriştikleri mücadeleyi ele alır.

Romanın baş kahramanı Osman Efe vatan savunmasında önde gelen kahramanıdır. Tüm olaylar onun etrafında şekillenmektedir: anlatıcı dağınık olan çeteleri Osman Efe karakteri etrafında birleştirmeye çalışır. İmkansızlık içerisinde bulunan Anadolu halkının psikolojisi bu eserde göze çarpar. Ülke içerisindeki iç çatışmaları ele alan *Var Olmak ve Hükümet Meydanı* isimli romanların aksine bu eserde dış güçlerden Yunanlılarla olan mücadele yer alır.

Vatan Tutkusu, adeta Osman Efenin vatana bağlılığı üzerine kurulmuştur. Eserde tüm olaylar Osman Efe’nin çevresinde şekillenir. Osman Efe tüm aksiyonların içerisinde. Anlatıcı öteki karakterleri Osman Efenin düşünceleri arkasından verir. Hatta idealindeki ülkeyi de Osman Efenin düşünceleri ile okuyucuya ulaştırır.

4.3.1 Asli Kişiler

OSMAN EFE:

Osman Efe Aydın ili çevresinde sevilen, saygı duyulan bir şahıstır. Katip

Kemal ile birlikte bölgenin Yunanlılardan kurtulması için çalışırlar. Yardımcısı Halit'le atış taliminde buldukları sırada Osman Efe: *“Kurmadan olmaz Halit .Kuracaksın, sonra enini boyunu ölçeceksin, sonra da tetiğe davranacaksın. Her iş böyle!”*(İlhan Tarus 196:8) diyerek düşünmeden hareket etmeyecek kadar akıllı bir kişi olduğunu gösterir. 1. Dünya savaşı sona ermiştir ve Osmanlının bu savaştan yenilgi ile ayrılması ile işgal kuvvetlerinden Yunanlılar, Aydın ili çevresine kadar ilerlemişlerdir. İstanbul Hükümeti ve padişah, otoritesini kaybetmiş olmakla birlikte inançlı olan Anadolu insanı üzerinde hala etkili olabilmektedir. Anadolu insanı, işgali kabul etmemekle birlikte İstanbul Hükümetinin ve Padişahın etkisinden kurtulamamıştır. Osman Efe, Anadolu'nun işgali ile başlayan dağınık gidişat içerisinde ülkesinin kurtuluşu için her şeyi göze alıp hayatlarını buna adayan destansı şahıslardan biridir. Osman Efe yalnızca Ege bölgesini işgal eden Yunan ordusu ile mücadele etmez. O, mücadeleyi kurtuluştan ziyade ülkeyi ve bölge insanının ticari faaliyetlerinin zora gireceğine inanan yerli halkla da yapar. Kasabada ileri gelenlerle yapılan toplantıda Osman Efe *“ Şimdi burada hazır toplanmış iken , sizlere kimlerin iki paralık menfaat uğruna düşmana hizmet etmeğe hazır olduklarını da açıklardım ya , dursun hele. “Buraları bundan kelli Yunanın elinden çıkmaz. Uyuşmaya bakalım.” Dediklerini söküp söküp ortaya dökerdim ya, hadi dişimi sıkıp durayım”* (İlhan Tarus 1967:12) diyerek halkın da mücadele sırasında birbirlerine güvenin olmadığını vurgular.

Osman Efe Osmanlının çoktan hükmünü doldurduğunu bilir. Hükümet-i Seniye'den bahseden kaymakama ve binbaşı'ya çok kızar ve tepkisini dile getirir: *“ Seniye'den başlatma ! Kendi Konaklarının palamarlarını çekip, yurt gemisini derya ortasında boş başına bırakan Hükümet-i Seniye'nin buracıkta lafını edemezsiniz gayrıkın. Edemezsiniz. Edenlerin hakkından gelirim.....”* (İlhan Tarus 1967:79)

Osman Efe, Memur takımının boynu kıldan incedir diyerek memurları savunan Selman Beye de *“Ya bizim boynumuz.? Satırlı cellatları, yağlı ipleriyle , kim bilir hangi tarihten bu yana yoksul halkın tepesinde hora tepen, vergi canavarı, , elkiya soyguncu, şehit meraklısı Hükümet-i Seniye'nin karşısında bizim boynumuz kütükten midir? Kırk yılda bir , satırını elinden düşürdü de topraklarımızın sahipleri olduğumuzu anladık. Ona bakarsan Yunan Gavurunun ırzımıza el atması bir yönden yandan hayrımıza da oldu.”* (İlhan Tarus 1967:79) Diyerek Osmanlının bıraktığı olumsuz etkiyi vurgular. Kurtuluş Savaşının başlaması Türk halkı için yeni bir anlayışın habercisidir. Osman Efe ileri görüşü ve bağımsızlığa olan tutkusu ile eskiye ait yaşantıların bir kenara bırakılarak ileri, yeni bir düzenin kurulmasını sağlar.

Anlatıcının hayalindeki vatan düşüncesi Osman Efe'nin babası Salih Efendi'nin düşünceleriyle aktarılır. Salih Efendi kasabada çok sevilen bir kişidir. Bölgede kötü karakterli efeler ve başı bozuklar da dahil Salih Efendiye saygı duyarlar. Uyuduğu bir gece Rüyasında babasını görür. *“ hafifçe mavimtrak buğulu ılık bir aydınlık. Onun içinde gelmiş geçmiş en güzel günlerin rüyasını gördüm: “Herkes Mulla diyordu, Hristiyan, Müslüman, Yahudi herkese... Onun dilinde gavularla Müslümanlar can ciğer kuzu sarması kesiliyorlardı. Sanki kasabada yüzyıllardır sürüp gelen dostluk havası Salih Ağa'nın dili, gönlü sayesinde sürgit yaşayabiliyordu. Onun gayrısı içtikleri çorba ayrı gitmezdi.*

İşte sarraf Yorgo'nun güleç yüzü... Yaz kış ter sızan, açık yakalı mintanından sarı kolları fişkırان etli göğsü ‘Yorgo Amca!’ diye çağırarak arada bir bu adamın dükkanına girerdi de, ta sokağın başından onu karşılardı Yorgo Amca... kucağına alarak küçücük dükkanına sokar, camekanında al al, yeşil yeşil parlayan ciciler avuçlarında çingırdatarak eğlendirmeye çalışırdı. Macun aldırırdı çiraklarına,

leblebi unu getirtirdi. Leblebi ununu çok severdi Osman... Acaba şimdilerde de çarşı boyunda sessiz sessiz iş göre Rumlarda babaları, dedeleri gibi seviyor muydu Türk'leri? Rüyasında bunu düşünüyordu.(İlhan Tarus 1967:96) ”.

Bir zamanlar Aydın bölgesinde birbirleri ile çok saygılı ve mutlu bir ilişkileri olan Türkler ve Anadolu Rumları, Yunanlının İzmir'i işgal etmesi ile değişir ve düşman olurlar.

KATİP KEMAL :

Katip Kemal eserde okumuş tahsilli tek kişidir. Bağlantıları ve istihbaratı çok iyi çalışmaktadır. Onun edindiği bilgiler zaman zaman aksasa da, Osman Efe'ye ulaşır. Kendisine bağladığı adam vasıtasıyla bölgedeki çeteler ve Yunan ordusu hakkında bilgiler toplayarak Osman Efe'ye aktarır. Okuma yazma bilen tek kişi olduğu için bu konumundan faydalanan Osman Efe'nin en güvendiği kişidir. Osman Efe yolunda kendini feda edecek bir kişiliktir ve topladığı maddi bağışları elinde bulundurduğu deftere kaydederek adamların ödeneklerini hazırlar.

Ancak Osman Efe yanlış ve eksik istihbarat getirdiği zamanlarda Katip Kemal'e çok kızar ve onu daha ciddi olması çalışması için ikaz eder. Katip Kemal vatan severlerin para uğruna değil gönüllü olarak da vatan kurtuluşunda yer almalarını beklemektedir. Osman Efe ile yaptığı konuşmada *“Onlara para uğruna vatana hizmet ettikleri zannını vermek istemiyorum.Gerekirse parasız hatta ekmezsiz susuz, donsuz ve gömleksiz vatan anamızın uğruna ölmek gerektiğini anlatıyorum”* (İlhan Tarus 1967:97) diyerek insanların vatan uğruna karşılık beklemeksizin görev yapmaları gerektiğini anlatır.

Katip Kemal, Ekrem ve Durdu Efeye karşı soğuktur ve onlara güvenmemektedir. Kurtuluş Mücadelesi ilerledikçe Katip Kemal önemli görevler alır. Aktif olarak eylemlerin içinde yoktur ama beyni ile ihtiyaçları tespit eder ve

akılcı davranır. Halk arasında olan karamanların aksine Katip Kemal farklılık gösterir. Kemal, Osman Efenin, Davud'un karısı Emine ile olan ilişkisini bilir ama bunu kimseye söylemez. Kemal, Osman Efeden başka kimse ile samimi değildir. Onun kararlı bir duruşu ve ciddi bir çalışma şekli vardır. O, hata yapmadan işlerini yürütür. Osman Efe dışındakiler Katip Kemal'e güvenmezler: "*Osman Efendi Kemal , Kemal diye söz ettiği bu çelimsiz, çirkin adamın karşısında her zaman yaylarını gevşetiyordu.Beka oğlum dedi Şu dakikadan itibaren sağdan soldan kulağına çalınan şeyleri dakika geçmeden bana ulaştıracaksın . Yalnız bana anladsın mı?* (İlhan Tarus 1967:15)

Osman Efe, Kemal'in istihbaratına güvenir hatta ondan gelecek istihbarata çok ihtiyaç duyar. Bu yüzden Osman Efe, Kemal karşısında her zaman yaylarını gevşetir. İlerleyen aşamalarda Katip Kemal idareci konumuna gelecektir.

EKREM EFE:

Ekrem Efe, bölgede yaşayan Çerkezlerden olmakla birlikte yurdu Yunan karşı korur. Vatani savunmak için Osman Efenin teklifini kabul eder ama onun boyunduruğu altına girmek istemez.Ekrem Efenin adamları Bozdağ baskını sırasında düşman tarafına geçerler. Baskınlara katılmak için para ister, düzenli orduya girmek istemez ve birliklerini alarak Osman Efe'nin yanından kaçmak isterler. Durdu Ağa ile birlikte köy baskınlarında zaman zaman köy halkının kıymetli eşyalarını çalarlar. Padişah yanlısıdır padişahı övücü konuşmaları vardır: "*Ben padişah efendimizden başka kimseye güvenmem.* (İlhan Tarus 1967:221)

Durdu Ekreme; 'Şıp diye vermelisin kararını herhalHerhal hünkarın hizmetine girersin zaten çoktandır fırsat gözlersin.....' Durdu konuşmasına devam eder: '*E, memlektein dört bir tarafında hünkarı korumak için silaha sarılmışlar, boş yere de değil hani; Hünkarın hısım akrabası sayılırsınız. Hünkarın baştan ayağa*

tümünü Çerkez karıları doğmuş yalan değil!!!"Ekrem : ' demek biliyorsun ? '(İlhan Tarus 1967:19) diye yanıtlar. Padişah yanlısı olmakla birlikte düzenli orduya katılma yanlısıdır. Yunanlıların ancak asker terbiyesi almış birlikler tarafından önleneceğine inanır.Ekrem Efe belli bir süre Çerkez Ethem'le düşmana karşı çarpışmış ancak daha sonra vatani kurtarmak için asker terbiyesi görmek gerektiğine inanan Ekrem Efe, Çerkez Ethem'den ayrılır.

DURDU EFE:

Durdu Efe başıbozuklardandır, yol kesip haraç toplar. O ordusunda bulunan asker, kimsesiz ve yoksul çocuklardandır. Onları küçük yaşta orduya sürükleyip, gözlerini orduda açar. Durdu Efe on parasızdı. Üç gün başta kalsa askerleri çil yavrusu gibi dağılır. İzmir dolaylarındaki Alman mavzerleri satıp karşılıklı alışverişte bulunur. Rumlar da, Türkler de son zamanlarda silah ve cephane alışverişine girerler. Efeler içerisinde en zalim ve acımasız olanı Durdu Efedir. Durdu kimseye güvenmez, kimse ile samimi olmaz. Durdu aile kavramı olmayan bir şahıstır. O dağlarda bağımsız bir eşkıya olarak yaşamak ister ve düzenli ordudan kaçır. Osman Efenin kendisine emir vermesini kabul edemez. Osman Efe, Katip Kemal aracılığı ile Durdu Efenin adamlarını para karşılığında kendisine bağlar. Suç işleyen adamlarını çok zalimce cezalandırır. Onları kalmakta olduğu odanın tavanına astırır. Durdu bu yönü ile adamları arasında korku salmış bir efedir. Durdu yapmış olduğu baskınlarda yağma işlerine girişir. Ekrem Efe ile para konusunda anlaşarak Katip Kemal'den harçlık ister. Ekrem Efeyi, Katip Kemal ve Osman Efeye karşı doldurur. Durdu onun öfkelenmesini sağlar ve basit bir tartışmadan sonra onu silahı ile vurarak öldürür. Ekrem Efenin ölümünden sonra Durdu Efe eserde rol almaz ama idareyi eline alan Katip Kemal tarafından mahiyetine verilen birliklerin düzenli orduya dönüştürülmesi gibi çok önemli bir görev verilir. Eserde en çarpıcı bölüm,

önceleri başıbozuk bir çete reisi olan Durdu Efenin Uşak'a düzenli orduya katılmak için harekete geçen askerlerin başına getirilmesidir.

4.3.2 Tali Kişiler

HALİT:

Osman Efenin sözünden çıkmayan, onun güveninin kazanmış bir kişidir. Kiraz köyünde bulunan düşman birliklerine yalnız başına sızarak düşmana zarar verir. Halitin eserdeki rolü Osman Efe'nin özelliklerini vermek içindir. Durdu Efeyle yapmış olduğu konuşmada Osman Efenin özelliklerinden bahseder: *“Sizde ağasınız, efesiniz velakin ha diyince koskoca kasabanın kapılarını açamazsınız, istediğiniz eve giremezsiniz.....Sonracığma efendim şu ovada dikili ağacı olanların tümü ama tümü Osman Efendiyi tanınır itibar eder.Babalarının dedelerinin biriktirdiği parada Osamn Efenin sülalesinin payı vardır. Çoluğu çocuğu sever Osman Efeyi. Gelini kızı korkmaz Osman Efeden dünürü beller onu, ihtiyarıyla ihtiyar olur delikanlısıyla ergen, dul avratların gözüpek bekçisi odur.Köyün kentın namusu ona emanettir.Kasabanın çarşısı onun adına yerinde durur. Mağaza kepenkleri açıksa kapı kilidi açıksa korkulmaz neden : Osman Efendi yaşar ortalıkllda ;ağladınmı Durdu ağam,şimcik ayakların suya erdimi.....”* (İlhan Tarus 1967:119)

SELMAN BEY:

Selman Bey varlıklı, zengin bir tüccardır, Osman Efeye parasal yardımlarının yanında manevi olarak da destek vermektedir. Pek çok kez Osman Efe ile fikir alışverişinde bulunurlar. Osman Efe, Selman Beyle ilk başta tartışmaya girmez. Ancak Selman Bey daha sonra Yunanlıların bölgeden hiç gitmeyeceğine inanır ve Yunanlılarla silahlı mücadeleden vazgeçilmesini Osman Efeye söyler. Selman Beyin düşüncesi aslında artık bütün kasaba halkına hakim olan düşüncedir. Kasabalı derme çatma birliklerin güçlü ve kalabalık Yunan ordusuna karşı giriştikleri mücadeleyi

macera olarak görmekte-dirler. Bu saldırıların acısının daha sonraki günlerde fazlası ile çekileceğini düşünür. Bu düşünce romanın sonunda Selman Beyin sözleriyle yansıtılır:

“İmdi... Karşımızdaki Gavurda delikli demirden çok var. Canlısı, cansızı, ordusu, silahı... Gırla. Herifler, yağlı kuyruğa göz dikmişler. Biz de yenilmiş miyiz sana? Sırtımız yere gelmiş mi? Yedi cephede evlatlarımızı milyonla kırdırıp dımdızlak kalmış mıyız? Birtakım düşüncesizlerin , kendini beyenmiş hayınların, hırsız paşaların eline düşmüş müyüz? Napsan nafile artık... Boyundurluk altında yaşamaya razı olacaksın!” (İlhan Tarus 1967:250)

Selman Bey’in bu sözleri Osman Efeyi şok eder. Onun ümitleri yıkılır ama yine de hiçbir cevap vermeden olduğu yerden ayrılır.

EMİNE:

İlhan Tarus’un romanlarında hayatını vatanına adayan karakterlerin kadına karşı zafiyetleri göze çarpar. Eser boyunca Osman Efenin eşi ve çocuklarından hiç bahsedilmemekle birlikte Osman Ağa onları bir kez ziyaret eder. Ancak Emine Osman Ağanın rüyalarına girer. O Davut’un karısı Emine’ye aşiktir. Nitakim Osman Ağa Emineye ayrıcalık tanır ve kasabadan ayrılmadan önce son olarak onu görmek ister. Emine kasabanın en güzel kızı olmakla birlikte düşük karakterli bir kadındır. Katip Kemal tarafından hizmetinde bulunan şahıslara para yardımı yapılmaktadır. Osman Efe para yardımının Davut’a değil eşi Emine’ye verilmesini ister. Vatanı için hayatını feda eden roman kahramanı Osman Efenin, Emine’ye tutulması ve her zaman onu düşünerek hayaller kurması esere aşk unsurunu da katmaktadır. Davut, Beydağı baskını sırasında büyük kahramanlıklar göstererek yaralanır ve şehit olacakken yanına Osman Efenin gelmesini ister. Osman Efeye Emine’yi öldürmesini söyler.

Bölüm 5

MEKÂN

5.1 Var Olmak

İlhan TARUS'un Millî Mücadeleyi konu alan kitapları incelendiğinde şahıs kadrosu olarak zenginlik göstermekle birlikte mekânlar hep sabittir. *Var Olmak* romanında tamamen Biga kasabasında cereyan eden olaylar konu alınmaktadır. Tarihi bir olay kurgulanarak bir sanat eseri yaratılmıştır. Biga kasabası sahilden içeridedir. Yirmi km. sonra sahil kasabası olan ve tütün ticareti ile bilinen Karabiga'ya bağlanan bir kasabadır. Burada dünyanın en kaliteli tütünü yetiştirilip işlenerek Avrupa ülkelerine satılmaktadır. Yetiştirilen tütüne İngilizler'den talep vardır. *“Galata rıhtımında hiçbir zaman rastlanmamış düzeni, Bandırma'da adet olmamış misafirseverliği, burada bulursunuz. Yahut da Bigalılara, Karabigalılara öyle gelir bu”* (İlhan Tarus 1956:3)

Karabigalılar yerlerini yurtlarını öyle severler ki kendi vatanlarını cennetle bir kıyaslarlar. Anlatıcı burada yaşayan insanların böyle doğal zenginliklere sahip olduklarından dolayı şanslı olduklarını vurgular.

Birinci Dünya Savaşının sona ermesiyle Anadolu toprakları işgal kuvvetleri tarafından bölüşülür. Çanakkale İngilizler tarafından işgal edilir. Romanın geçmekte olduğu Biga kasabası İngilizlerin kontrolü altındadır. Ancak Biga kasabasına gelmeden önce yazar okuyucuyu öncelikle bir deniz yolculuğu yapıyormuşçasına at arabası içerisinde yapılan güzel bir yolculuktan sahil kasabası Karabigaya ulaştırır.

Romanın bu ilk bölümünde yoğun bir tabiat tasviri vardır. Karabiga ve Biga kasabalarının kendilerine has güzelliklerini okuyucu üzerinde ilgi ve hayranlık uyandıracak biçimde aktarılır: “...Erdek körfezinin her mevsim, gece ve gündüz her saat ve her dakika, dümdüz, masmavi olan suları, günün ilk ışıklarıyla yıkanmaya başladı mı, ufuk çizgisinin üstünde, yeni bir boyanmış bir sulu boya resmi gibi, Karabiga kasabası görünürdü. Buralara yeni gelen bir insan, gemi iskeleye yirmi metre yanaşana dek, gözlerine inanamazdı. Boydan boya dörder, beşer katlı yapılar, Marsilya kiremidiyle örtülü damlar, parlak petrol lambaları hala ışıltılı yanan rıhtım boyu, sonra tertemiz parke döşeli kordon. Demir kepenkli dükkânlar, tertemiz kılıklı insanlar. ...” (İlhan Tarus 1956:3)

Romanda kasabanın insan üzerindeki tesiri de verilmektedir. Kasabaya ulaşılırken gözlem ve tasvir yapılır. Romancı, *Hükümet Meydanı* ve *Vatan Tutkusu* kitaplarındaki mekân tasvirlerinin aksine bu eserde tek bir mekân hakkında bahsetmektedir. Mekan adeta okur üzerinde hayranlık hissi uyandıracak şekilde farklı benzetmelerle anlatılır. Burada ayrıca kasabanın insan karakteri üzerindeki etkisi de romanın başında hâkim anlatıcı üslubu ile verilir: “...Topu topu bir buçuk, olmadı, iki saat içerisinde o namı, şanlı Biga kasabasına ulaşırsınız. Şose güzeldir. Sık sık derelerden geçer yamaçlara tırmanırsınız. Ama öyle dik dereler, sarp yamaçlar değildir, sol taraf da, çok uzaklarda, Ece gölünün üzerindeki mavi bulut kımlıdır. Bu Gölün suları ile bu bulut kardeştir sanki. Ayrılmaz eştir. Sanki gür yazlıklarını, tombul yaban ördeklerini korumak için yaradan Tanrı, asıvermiştir o bulutu oraya. Ece gölünün sazlıkları belki yüz hane topraksız köylüye ekmek getirir. Ördekleri vur vur bitmez her biri birer kaz büyüklüğündedir. Her yıl birkaç insan gövdesi yutar Ece. Doğu kıyısı ile güney kıyısının yarı boyu bataklıktır..” (İlhan Tarus, 1956:3)

Karabiga ve Biga kasabalarının yoğun bir şekilde tasvir edilmesinin ardından anlatıcı kasabada yaşanan olayları anlatırken kasabanın mekânlarını göz önünde bulundur. Bunlar Reji idaresi, Hamdi Beyin evi, Anzavur Ahmet Paşanın konağı, Eyüp Ağanın kahvehanesi ve tütün idaresinin kolcu koğuşlarıdır. Roman tamamı ile Biga kasabasında geçer. Sadece Kolcu Başı Rıza'nın kızı Seher'in düğünü vesilesi ile düğün alayı kısa süreli olarak Biga kasabasından Karabiga kasabasına hareket eder. Düğünün ardından düğün alayı tekrar Biga kasabasına geri döner. Romanın sonlarında İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği haberi Hacı Rıfat tarafından ulaştırılır. Hamdi Bey buna şaşırır:

“-Haberin var mı?

-Neden?

–İzmir'in işgalinden

Hamdi Bey bir müddet baktı Hacı Rıfat'ın yüzüne çene kemikleri oynuyordu: Demek söylenenler doğruymuş ha... İzmir'in işgal edilmesi Hamdi Beyi çok üzer.” (İlhan Tarus, 1956:177)

Karabiga kasabasına uzaktan gelen gemiler kıyıya yaklaştıkları zaman küçük de olsa kasaba hakkında bilgi edinilir. *“Marmara'nın temiz suları bu iskelenin ayakları dibinde ışıldayıp durur. Günün aydınlığı ağır ağır sokaklara iner. Heybetli yapıların yüzlerini yaldızlar. İskele, beş on dakika cıvıldaşan çocuklarla, bağırıp çığırgan hamallarla dolar. Galata rıhtımında hiçbir zaman görülmemiş uysallığı, Tekirdağı iskelesinde rastlanmamış düzeni,” (İlhan Tarus, 1956:3)*

Karabigalılar yurtlarını öyle benimserler ki burası onlar için cennetten bir köşedir. Kasabanın bütün evlerinde, çatılarında, ağaçlıklarda, çalılıklarda tütün asılıdır. İnsanlar kordon boyundan kasabaya doğru yürüdüğünde sadece tütün kokusuna karşılaşır. Kasabanın en büyük geçim kaynağı tütündür. Yaşlısı genci evlisi

bekârı sadece tütün ile uğraşır. Aslında tütünün ana vatani Biga kasabasıdır: *“Nihayet Biga’nın heybetli çerçevesi, ikinci güneşinin ortaklık yerinde beliriverir. Gerisini dimdik tepeye yaslamış, iki tarafına alabildiğine yayılmış, yüzlerce beyaz pul pul duvar. Uzaktan ağzı geniş, içi taşmaca kır çiçeği dolu, bir saksıya benzer Biga. Ta tepede, birkaç iri yapı görünür. Numune mektebiyle hastane bir de kışla yavrusu... Kenarlara doğru sivri damlı, kırmızı kiremitli evler serpilidir. Dik bayırdan aşağıya, ne güçlkle inilip çıktığını düşünürsünüz. Oysaki kolay iştir bu... Kasabanın içinde bütün sivrilikler yassılır, bütün diklikler eğilir. Baştanbaşa temiz paket taşlarıyla döşeli çarsısı, mahallesi, yer yer iniş yokuş gösterir ama soluğunuz kesilmeden tırmanırınız mektebin oraya..”* (İlhan Tarus, 1956:5)

Geçim kaynağı tütüne bağlı olunca haliyle tütün Bigalılar için altından daha eğerlidir. Hatta babalar küçük yaştan tütüne alışan çocuklarına çok fazla sitem etmezler.

5.2 Hükümet Meydanı

Eserde mekan olarak Konya ve bölgesi ele alınır. Acıkoyak Köyü, hem evleri, hem yerleşim yeri, hem de bitki örtüsü olarak çok gelişmiş bir köy değildir: *“İniş iniş giderken birden diklenen çıplak bedenli dağlar, sıçraya sıçraya, bir saatlik yolun sonu almadan, dineliverirlerdi gökyüzüne. Örtüverirlerdi güneşin anacına. Sanki akşamı elalemin memleketinden üç saat evvel kapanmak, kararmak merakındaydı. Taşın toprağın acele acele ortadan silinmeye yüz tuttuğu bu saatlerde ortalık salt bir toz çadırıyla kaplanır; burunlar salt bir kokuyla, toz kokusuyla dolar; gözler salt bir kirli sarı renkle boğulurdu.”* (İlhan Tarus, 1962:1)

Anlatıcının eserinde yazdığı tasvirle Acıkoyak köyü diğer yerleşim yerlerine oranla kurak bir yerdir. Kurak olduğundan dolayı orada yaşayan köylüler bir avuç buğdaya muhtaç olurlar. Acıkoyak köyünde padişah yanlılarından Molla Mehmed yaşar.

Ayrıca bu köyün hemen hemen hepsi Molla Mehmed'in yönetimindedir. Molla Mehmed buradaki halkın ekonomik gücünü kendi elinde tutar. Kıtlığın en çok hissedildiği bir zamanda köylünün Molla Mehmed'in boyunduruğu altına girmekten başka çaresi yoktur. Acıkoyak Köyü, Tulusa Köyü, Akviran, Çataloluk, Tat, Bulumya, Kızılcaviran köyleri hükümete karşı yapılacak ayaklanmalarda hazır atlı ile asker bulundurulan yerlerdir. Bu köylerin hepsi Molla Mehmed'in himayesindedir.

Lebbeyli Köyü fakir ve kıtlığın yoğun yaşandığı bir yerdir. Köylüler tarafından bu kuraklık ve kıtlık derinden hissedilir. Bu yüzden insanlar zayıf düşer, çoğu sıtma yüzünden ölür ve nüfusta bir azalma ölür. Hacifitil Kadir köyün içinde biraz gezinir ve köyde kimsenin olmadığını fark eder. Ortada dolaşan insanların üstünün başının dağınık ve kirli olduğunu gözlemler. İşin aslının köyün muhtarından öğrenir daha önceleri köyün asıl yerinin burası olmadığını ve dağın öte yakasında olduğunu söyler. Irmak taşıca köylü çok mağdur olur ve köyü şimdiki yerine taşımak zorunda kalırlar: *“karılarının altın sırması saçları dillere destan olan Lebbeyli köyünde, çok değil onbeş yıl sonra, göz kapağını aralayabilen genç karı kalmamış. Erkekler öylesine, şalvarlarını boşuna kabartarak sağa sola devrilirlermiş. Sonradan köyü buraya taşımışlar ama ne çare! Artık arısı bal vermez, eşeği anırmaz olmuş. Döl dök kesilmiş. O dimdik memeli gelinler tarihe karışmış. İşte öyle, kökten temizlenmeyi bekleyip dururlarmış gayri...”* (İlhan Tarus, 1962:14)

Lebbeyli köyü Konya ovasında bulunmaktadır. Anlatıcı eserinde anlattığı gibi insanların kuraklık ve kıtlık yönünden ne kadar acı çektiğini anlatır. Özellikle Kurtuluş Savaşı sonrası Türk milletinin savaştan ziyade doğal afet, hastalık ve açlıkla uğraşması milleti perişan eder: *“Şu sıtma olmasaydı, şu yakalardan toplanacak bir*

iki bin insan, şehrin askerine, topuna, tüfeğine göz açtırmaz; iki saate hükümet konağını bastırıp geçirdi öteye...” (İlhan Tarus, 1962:13)

Padişah yanlıları Ankara’da var olan devlet üzerine onlar da Konya’da kendi çabalarıyla hükümet kurma çabası içerisindeydiler. Çünkü en çok bu şehirde din bir araç olarak kullanılarak insanlar millîcilere karşı kışkırtılarak kendi taraflarına çekilmişlerdir. En çok teşkilatlı adama burada sahiptirler: *“Ankara da memleketin başka tarafı da var. Cümle millet bayrak açmış, Allah Allah diye yürüyor Millîcilerin üzerine. Cenabı Allah’ın yardımıyla bizler ilk evvel Çoraklıyı, sonra da Konya’yı ele geçireceğiz. Kendi adamlarımızı işbaşına oturtacağız. Sonra hilafet ordusuyla birleşip memleketi gâvurun elinden kurtaracağız. İşte bu kadar.”* (İlhan Tarus, 1962:37) Konya ayaklanmaların merkezidir. Padişahın da teşvikleri ile Anadolu isyancıları merkezi olma durumundadır. Bölgede yaşayan insanların kültürel ve sosyal düşünce yapıları dine bağlı olduğundan buranın merkez olmaması için bir neden yoktur. Ankara’da kurulan yeni hükümete karşı Konya’da padişah yanlısı bir hükümet kurulması için bu ayaklanmalar çıkarılmış.

Çoraklı; Millîcilere karşı yapılacak büyük baskının tam yeridir. Ayrıca Millî Mücadeleye karşı yapılan ilk kanlı ayaklanma burada başlar. Büyük ayaklanmadan ilk ele geçirilecek Çoraklı kasabasıdır. Bu kasabada herhangi bir direnme ile karşı karşıya gelmezler: *“üç beş baldırı çıplak jandarmayla, içi geçmiş askerle yapamazlar bir iş. Velâkin Ankara’dan Akşehir den kuvvet celbederek bizi zora sokabilirler. Allahın izniyle hepsinin kellelerini alırız ya, kasabaya bir ayak evvel yerleşmemiz lazım. Etrafı kuşatıp mevzi almak için atik davranırsak artık hiçbir hayının içeri girmesi mümkün olmaz.”* (İlhan Tarus, 1962:55)

Çoraklı’daki ilk karakol Yunus Ağanın silahlı atlıları tarafından taranarak ele geçirilir. Daha sonra ise Topbaşı mahallesindeki jandarma dairesi ele geçirilir.

Çoraklı kasabasında en büyük direnme Bağcılar Sokağı denilen fakir bir semtte yaşanır. Burada yaşayanlar ile baskıncılar arasında sıkı bir çatışma çıkar ve sonunda baskını yapanların zaferiyle çatışma sonlanır. Eserdeki bütün olaylar Çoraklı kasabası ve etrafında cereyan eder: *“Romanın geçtiği somut ana mekân Konya’ya bağlı Çoraklı kasabasıdır. Vakanın hareketliliği içinde yan mekânlar da anlatıma girer. Ancak Çoraklı anlatı için kurgusal ve mekânsal bir top(ar)lanma alanıdır. Mekânın işlevselliği açısından belirleyici bir tasarruftur bu. Zaten romanın önsözünde yazar, ”Hükümet Meydanı’nda Anadolu ayaklanmalarının üçü beşi, ana teması ve detaylarıyla, Orta Anadolu’nun belirsiz bir kasabasına aktarılmıştır. İnsan adlarından başka olup bitenin tek sözcüğü dahi düşsel değildir.” Yazarın anlatılarında kullandığı mekanlar, genelde kendi yaşamından izler taşır. Ortaokul yıllarında Konya’da bulunmuş olması da bazı romanlarında olduğu gibi mekânın sağlam, gerçek nitelikte aktarılmasına en büyük sebeptir. Ele aldığı mekânları daha ziyade görünür özellikleriyle betimleyen, açık yerler seçen Tarus, bu romanında aynı tutumu sürdürmüştür.* (Fatih Arslan,,2005,160)

Havuzlu Han Konağı; Yunus Ağa ve adamları baskından sonra Çoraklı kasabasında havuzlu bir konağı kendilerinin karargâhı olarak ilan ederler. Konak üç kat ahşap bir yapıdır. Bu konağın sahibi Dede Mahmud adına yaşlı bir adamdır. Dede Mahmud, Yunus Ağayla konuşur ve onların bu konağı kullanmaları için yalvarır. Dede Mahmud’a göre bu konak Yunus Ağanın ve adamlarının kullanımıyla çok hayırlı olacaktır, eğer kullanmazlarsa bir daha böyle bir hayır kendilerine nasip olamayacağını düşünür: *“Hanın geniş giriş kapısının bir yanını Çoraklının meşhur kahvehanesi tutuyor, öbür yanında bir berber dükkânı ile bir nalbant, bir de koşum takımı tamircisi çalışıyordu. Kahveyi hanın sahibi Dede Mahmud işletiyordu. Öteki esnaf da onun yakınları, akrabaları idiler.* “ (İlhan Tarus 1962:89)

Bağcılar Sokağı Çoraklı baskınında ayaklanan guruba karşı en çok direnen bu sokaktır. Kasabanın sonunda olduğu için baskıncılara karşı hazırlanma olanağı bulur. Bu eserde birçok yerde Bağcılar sokağına değinilir. Özellikle Çoraklı'da isyancılara karşı olan millîcilerin evlerinin bulunduğu bir yerdir. Zabit Faruk'un evinin bulunduğu sokaktır. Faruk ve yandaşları bazı kararları bu evde almışlardır. Faruk'un evi çok geniş iki katlı ahşap bir binadır. Ve bu binanın geniş bir tavan arası vardır. Faruk isyancılara karşı bu evin tavan arasını cephe olarak kullanır. Diğer bir taraftan da Faruk'un eşi Leman, isyancılardan Yozgadlıyla bu tavan arasında sık sık aşk tazeler. Kaymakam Mümtaz Beyin daha sonraki günlerde Çoraklı'yı ele geçirilmesi sırasında bu sokağın sakinlerinin Mümtaz Beye karşı gösterdiği ilgi ve sevgi onu çok mutlu eder: *“Mesela Bağcılar Sokağı ahalisi, kalpaklı süvarileri, sokaklara fırlatarak, ellerinde küçücük, eğri büğrü ay yıldızlı bayraklar olduğu halde karşılaşmışlar; evlere alıp yemiş, çerez ikram etmişlerdi.”* (İlhan Tarus, 1962:154) İlerleyen zamanlarda bir baskında bu ev ve civarındaki birkaç evle beraber yanıp kül olur.

5.3 Vatan Tutkusu

Diğer Millî Mücadeleyi konu alan romanlarında olduğu gibi *Vatan Tutkusu* romanında da açık mekanlar ön plandadır. Millî Mücadele sürekli hareket ve aksiyonla yoğrulmuş olduğundan anlatıcı da sürekli olarak dağınık ve değişik mekanlarda ceryan eden olayları ele alarak eserlerini oluşturur. *Vatan Tutkusu* romanında mekan Ege bölgesidir. Yunanlıların İzmir'i işgal edip Ege bölgesi içerisinde ilerlemeleri ve bu bölgede yaşayan vatansever insanların kendilerinden çok üstün olan Yunan ordusuna karşı mücadeleleri anlatılan bu romanda mekanlar birbirlerinden çok kopuktur. Öncelikle olay Aydın ilinde geçer. Çünkü Osman Efe,

Aydın ili içerisinde sevilen ve saygı duyulan biridir.

Yunanlılar, Ege bölgesinde işgal hareketlerine başlarlar. Ama onlar bölgeyi bilmediklerinden güçlü olmalarına rağmen basit çetelerin saldırıları karşısında büyük kayıplar verirler. Bölgede yaşayan yerli Rumlar ikiye ayrılmışlardır. Kimileri Yunanlıların önünde giderek onlara yol gösterirken, kimileri Yunanlıların ilerlemesine ve Türklerle ilişkilerinin bozulmasına karşıdır. Bunun sebebi de onların Türklerden çekinmeleridir. Savaştan yenilgi ile çıkılmasına, İstanbul Hükümeti ve Padişahın kontrolü kaybetmesinden doğan sıkıntılar olmasına rağmen bölgede yaşayanlar yurtlarını terk etmek istemezler. İşgal gerçekleşmiş olsa bile bölge değerinden bir şey kaybetmez. Hatta Büyük Menderes boyunda kurulmuş olan köylerde yaşayan insanlar işgalden etkilenmez. Büyük Menderes ırmağı boyu Yunanlı için de Türkler için de çok önemlidir. Bu bölgenin toprağı çok bereketlidir ve burayı ellerinde bulunduran ekonomik açıdan kazançlı çıkar. Bu yüzden Yunan kuvvetleri burayı gözetlemek için Beydağ'a konuşlanır ve buraya o dönem için en güçlü silah olan iki adet makineli yerleştirir. Bölge insanı üzerinde toprak hırsı mevcuttur. Büyük Menderes bölgesinde yaşayan Türkler ise hala toprakla uğraşır ve normal hayatları devam ettirirler: *".....incir ağaçlarının her biri bir tüfek değerindeydi. İki karış toprağa da analarının nikahı isteniyor. yada satmamak için türlü türlü bahaneler uyduruluyordu. İzmir'in Yunanın eline geçtiği haberi bile toprak fiyatlarına dokunmamıştı. Büyük Menderes boyunca uzanan köylerde düşman korkusundan çok toprak hırsı hüküm sürüyordu...."*(İlhan Tarus, 1967:42)

Kuvayi Millîye ordusuna pek fazla yer verilmemekle birlikte düzenli birlikler daha yeni yeni kurulmaktadır. Toparlanan Türk birlikleri Kütahya, Afyon önlerindedir. Çetelerin mücadelesi Yunan kuvvetlerinin Afyon, Kütahya bölgesine ilerlemesini engellemektir. Böylelikle Türk Ordusu daha da güçlenecek ve hazırlıklı

bir biçimde Yunan ordusu üzerine yürüyecektir. Osman Efe, Durdu ve Ekrem Efe'ye hat savunması yaparak düşmanın Anadolu'ya doğru ilerlemesinin kesileceğinden bahseder. Çeteleler Yunanlının Anadolu işlerine hatta Ankara'ya doğru yapmış olduğu ilerlemeyi durdurmakla görevlidir. Ordu kurulmaya devam ettiği gibi Ankara'da da bir hükümet şekillenmektedir. Osman Efe de bunu bilmektedir. O Ankara'dan gelecek olan askeri birliklerin yolunu gözlemektedir. Yunan ordusunun da hedefi Ege bölgesini işgalini tamamlayıp Ankara'ya ulaşmak ve Kuvayi Millîyecilerin bağlı olduğu ve Kuvayi Millîyeyi yönlendiren Ankara Hükümetini dağıtmaktır.

Yunan ordusu bölgede öncelikli olarak Rumların yaşamakta olduğu bölgeleri idareleri altına alır. Yunanlılar Kiraz, Kaymakçı ve Beyadağı'nı alarak oraya konuşlanırlar. Ancak Salihli'de güçlü bir Türk askeri vardır. Eşme, Yunan ordusundan sıkıntılar çeker. Üç yüz kişilik bir Kuvayi Millîye birliği var olmasına rağmen erzak ve cephanleri azdır. Oradaki birliğin niyeti çarpışarak Uşak'a kadar çekilmek ve Ankara'dan gelecek olan askerle birleşerek Yunanlıların üzerine saldırmaktır.

Beydağı'da konuşlanmış olan Yunan ordusu bölgeye hükmetmektedir. Zaman zaman fedailer aracılığıyla burada konuşlanmış olan Yunan ordusu içlerine girilerek düşmana zarar verilmekte ancak düşman gerilememektedir. Osman Efe, Durdu ve Ekrem Efeye görevlerinin Menderes ırmağına olan Yunan akını kesmek olduğunu belirtir.

Zaman zaman düşman üzerine saldırılar olur. Bu saldırılardan birinde Yunan ordusu Osman Efe idaresindeki birlikler tarafından bozguna uğratılır. Öldürme meraklısı olmayan Osman Efe Yunanlıyı Anadolu'yu işgal etmesinden dolayı Aydın'a gömmeye kararlıdır. Yazar Osman Efenin ağzından Aydın'a olan bağlılığını dile

getirir: "...Bu Aydın ili, bu Akdeniz incisi, bu altın yağlı topraklar....Şuna bak be...
Şu yazıya bak..Dizboyu kar altından başını kaldıran şu yemyeşil dünyaya bak.
Yeryüzünün bir bölümü daha böyle güzel değildir. Bir bölümü daha böyle bereketli
değildir. Buranın insanı gibi yoktur dünyada Ekrem Efe. Buranın yemişi gibi pamuğu
gibi, ürünü gibi yoktur dünyada .. Frenk gavurları kapışırklar be buranın ürününü,
kapışırklar birbirini yerler be. Boşuna mı aldanıyor Yunanlı ? Boşuna mı kırdırıyor
evlatlarını ? Ama cezasını çekecek. Mezarı kazılmış Aydın ilinde Yunanlının, gelip
birer birer , uzanacaklar mezarlarına tükeniye kadar bitesiyeye kadar. (İlhan Tarus,
1967:14)

Kiraz Köyüne de Yunanlılar girmiştir. Osman Efe en güvendiği adamı olan Halit'e son görevini verir. Onu yalnız olarak köy içerisine gönderir. Osman Efenin amacı Yunanlıların yerini tespit etmektir. Kiraz köyünde bulunan Yunan ordusunu temizlemek için harekete geçilir. Çerkezler Kiraz köyü alınırken saf değiştirerek Yunanlının tarafına geçerler. Bu yüzden Kiraz'ın Yunandan temizlenmesi çok zor olur.

Bölüm 6

ZAMAN

6.1 Var Olmak

İlhan TARUS'un romanlarında zaman unsuru tarih olarak bir veya iki yerde geçmekle birlikte genellikle okuyucu tarihi olaylardan yaşanan zamanı öğrenebilmektedir. “*Düşmanlar Çanakkaleyi, İstanbul’u ellerine geçirmişlerdi. Silahla alamadıkları vatan köşelerini hilye ile almışlardı. Biga ahalisi, birbiri, ardına gelen ajans haberlerini, şadırvanın önündeki lüks lambasının altında gece yarılarında kadar bekliyordu*” (İlhan Tarus, 1956:11)

Anlatıcı özellikle bahar mevsimini çok iyi tasvir eder. Biga kasabasının Bahar mevsimiyle yaşadığı canlılığı ifade edilir. “*Biganın hemen hemen her evini saran bahçeler, tatlı kokulara bürünecekti. Çınarlık, boydan boya, koyu yeşil çimen halısını çocukların ayakları dibine serecekti. Nisan ayının sonu bir alındı mı, birbiri arkasına, Biga dolaylarının o meşhur kirazları, kayısıları, karpuzları, en sonra da akik rengi, mis kokulu üzümleri meydana çıkacaktı. Çarşı pazara serilecekti. Küfeler, arabalar dolusu...*” (İlhan Tarus, 1956:61)

Özellikle eserde verilen bir tarih I. Dünya Savaşının bittiği yılları vurgular. Eserde bu bölüm şu şekilde anlatılmaktadır. “*ama 1919 yılının bu baharı insanlara neler getirecekti acaba... Neler geçecekti bu toprakların üzerinden... Canlı Türkiye de, tabiatın baharı gibi, neşeli, mesut olabilecek miydi?*” (İlhan Tarus 1962:61)

Daha sonraki bölümde de yine ayrıntılı olarak bir tarih verilmektedir. Dönem bahar ayını ele alan bir zaman kesitini vermekle birlikte Kolcu Rıza Efendi ve Hamdi Bey, Mayıs'ın üçünde bir görüşme yaparlar. Bu tarih de Hamdi Beyin adamlarından Arif'in Kara Hasan'ın adamları tarafından öldürüldüğü tarih olarak geçer. Olayın yaşandığı gün Hamdi Beyin adamları karşı saldırıya geçip Arif'in intikamını almak için Hamdi Beyden emir bekleler.

“-Emrini bekliyoruz...

-Hımmmm.

-Koğuşların arkasına.

-Hımmmm

Hamdi Bey pencerelere bakıyor, düşünüyordu. Rıza Efendi yorulan dizlerinin birini gevşetiyor. Ötekini dikiyordu. Gözleri Hamdi Beyin yüzüne çakılıydı.

Birkaç dakika geçti. Hamdi Bey başını çevirmeden.

-Rıza dedi.

-Buyur Müdür Bey!

-Bu gün günlerden?

-Çarşamba!

-Mayıs 'ın...

-Üçü!

-Hayır, olmaz bu.” (İlhan Tarus, 1956:88)

Romanda I.Dünya Savaşı sonrası Kurtuluş Mücadelesinin: ön safhaları , başlangıç noktası anlatılır. Bu arada Mustafa Kemal Paşa Anadolu'dadır. Kurtuluş Savaşı Mücadelesi için millî hareket bilincini uyandırmak üzere Amasya'da çalışmalarını sürdürmektedir. Yukarda belirtilen tarihî dönem belirgin bir tarihten ziyade Hamdi Bey ile kendisine telgraf getiren Müvezzi İbrahim Efendi arasındaki

konuşmayla verilir. Alınan telgrafta Çerkez Ethem'in imzası vardır. Çerkez Ethem, Hamdi Bey'e yazmış olduğu telgrafta kendisinden yardım talep eder. Ancak bu Kurtuluş Mücadelesi henüz tam şeklini almadığı için güvensizlik ortamı vardır ve bundan dolayı Hamdi Bey bu teklife sıcak bakmaz. Çünkü Teşkilatlanmış herhangi bir millî oluşum görülmemektedir. Millîci gruplar birbirinden kopuk ve kendi çabalarıyla sistemsiz bir mücadele içerisindeyler. Bu mücadelenin artık daha belirgin daha organize bir şekilde Mustafa Kemal Atatürk'le başlayacağı ve Anadolu halkının içerisine yayılacağı bu konuşmayla okurun zihninde canlandırılır.

"-Hemen döneceğim. Dimetokadan buraya arabayla geldim. Hayvanım orada, handa Çerkez Ethem bey selam ediyor ve sizden yardım bekliyor.

-Çerkez mi ?

-Evet . Çerkes. Neden şaştınız beyefendi?

-Yooo-..... Şaşmadım. Bilmiyordum.

-Anzavurun Kuvay-i İnzibatiye Kumandanlığına tayin olduğunı herhalde biliyorsunuz.

-Evet!

-Çerkez Ethem Bey Millî kuvvetlerin ileri gelenlerinden biridir. Belki başlıcası .

Kuşçubaşı Eşref Beyin güvendiği bir adamdır. Mustafa Kemal Paşadan, emir alıyor.

-Mustafa Kemal Paşa mı? Kim bu? Anafartalar...

-Ta kendisi! Şimdi Amasya da bulunuyorlar.

-Amasya da mı?

-Daha doğrusu evvelki gün Amasya da idiler. Bugün nerde olduklarını tabi bilemiyorum. Çünkü yollarına devam ediyorlar.

-Nereye doğru? Orasını da bilemiyorum beyefendi." (İlhan Tarus, 1956:158)

Mustafa Kemal Atatürk 19 Mayıs 1919 da Samsuna çıktıktan sonra etkin bir şekilde Millî Mücadele başlatır. Mustafa Kemal, 12 Haziran 1919 da Amasya'dadır ve burada dağınmış olan Millî güçlerin bir arada hareket etmeleri gerektiği mesajını verir. Bu arada Anzavur Ahmet Paşa hükümet tarafından yeni kurulan Kuva -yi İnzibatiyenin komutanı olarak tayin edilir. Hükümetin ve Anzavur Ahmet Paşanın hedefi yıkılma sürecini yaşayan Osmanlı hükümeti otoritesini korumak için Ankara hükümeti oluşumunu engellemektir.

6.2 Hükümet Meydanı

Romanda zamanı veren tarihler yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla okur anlatılan dönemi tarihi olaylardan çıkarmaktadır. Trablus Savaşı'ndan yeni çıkmış insanların fakirlik ve kıtlığı Anadolu'ya hakimdir. Yazar bu tarihi açık olarak vermez. Fakat savaştan dönen Faruk bize Trablusgarp'ta ordunun dağıldığını ve savaşın yenilgi ile tamamlandığını verir. Türk insanın Trablusgarp savaşından sonra ne durumda olduğu ifade edilir. İnsanların bu savaşta nasıl yaralandıkları, ne zorluklar çektiğini ve insan nüfusunun azaldığı gösterilir: *“zaten altı yıl oralarda kalmış erkekler. Dönüşte kolları sıvayıp toprağı eşelemişler. Nasıl kuraklık? Damlar çatlayıp başlara göçüyor. Tohumlar da üste gitmiş. Erkeklerin tabanı kuvvetli olanları yukarılara, Aksaray'ın oralara, ırgatlık etmeğe gitmişler. Bir takımın da Çukurova'dan mektubu gelmiş. Kalanlar, gelen yıl daha büyük gayretle sarılmışlar sapanlara... Nasıl kuraklık? Eşekler devrilip devrilip zıbarıyor. Toprak inim inim inliyor. Üçüncü yıl öyle, dördüncü yıl öyle... Açlık, sürülülere alıp götürmüş. Onbeşinden aşağı insan kalmamış köyde. Üst yanı da ayakta uyur takımı.”* (İlhan Tarus, 1962:16)

Millî Mücadeleyi işleyen romanları içerisinde bir tek bu romanında anlatıcı belirgin bir tarih vermektedir. Bu belirgin tarih de bir tek yerde geçer. 26 Eylül 1920

Cumartesi gecesı hükümet yanlıları ve padişah yanlıları karşı karşıya gelmesinin başlangıç tarihidir. Verilen bu tarih sadece bu eser ile ilgilidir. Millî Mücadele konularını işleyen *Var Olmak ve Vatan Tutkusu* isimli romanlarında da bu şekilde açık tarihe rastlamak mümkün değildir. 26 Eylül 1920 sabahını yazar şöyle verir: *“Sabaha-cek epeyce sıkıntı çektiler. Ama güneş, daha tepenin ardından kurtulur kurtulmaz, bütün sıcaklığını saçtı etrafa. Sırtlarını arkaya vererek ısındılar. Çaylar kaynadığı sıra, sağdan soldan türküler yükseldi. “* (İlhan Tarus, 1962: 149)

“Tarus’un tarihsel olayları işlediği ve sosyal zamana dair ortak izdüşümlerin, değerlerin ördüğü vaka birimlerini taşıyan eserlerden bir de Hükümet Meydanı’dır. Yazar çoğu romanında olduğu eserin sonuna yazma zamanı belirten bir tarih bırakmıştır. 11.11.1958. Vaka zamanı ise romanda açıkça verilen 1920’dir. Tarihsel olarak net bir özellikte zamanın verilmesi realiteye uygun bir kurgu oluşturma çabasıdır. Israrla yazar, olayın gerçek olduğunu, tarihsel bir vakanın kurgusalladığını anlatma çabasındadır. Metnin içinde dahi bu yüzden zamansal akışı keserek her şeyi söyleme, hiçbir şeyi kaçırmama psikolojisine girer. Vakanın ikicileştiği, üst kurucunun yorumlarının, yargılarının, sanrılarının metne yaygınlaştığı kurgu ötesi bir müphem zaman aralığıdır bu. Zamandan kopukluğun en üst noktaya ulaştığı zamansal bir genişlemedir okuyucuyu karşılayan. Sosyal gerçekçi kimliğini mesajlara dayalı göndergeleriyle sağlayan ve metni buna odaklayan bir yazar için “zaman” ın fonksiyonel yapısı fazla da önemli değildir. Esas olan, vakaların takip edilmesi ve alınması gereken sonuçların yalın bir bilinçle zmsenmesidir. “ (Fatih Arslan, 2005:150)

Tarihi veren diğer unsur ise TBMM’nin görevlendirdiği Mümtaz Bey’dir. TBMM Mümtaz Bey ayaklanmayı bastırır. şiddet kullanarak isyancıları öldürür. Emirleri Ankara’dan alır. Ancak oraya isyanı bastırmak için gönderilmesine karşın

yaptığı infazlardan dolayı suçlu bulunur ve asılır. TBMM'nin 23 Nisan 1920 'de kurulduğu düşünüldüğünde olay yıllarının bu tarih sonrasına rastladığı rahatlıkla söylenebilir.

6.3 Vatan Tutkusu

Diğer Millî Mücadele konulu romanlarda olduğu gibi bu eserde de zaman kavramı fazla işlevsel nitelik taşımaz Zaman olarak romanda belli, açık bir tarih verilmemektedir. Olayların yaşandığı zamanı tarihi akışından öğrenmekteyiz. Eser, 1. Dünya Savaşı sonrası ve Millî Mücadele'nin başlangıç noktası olan zaman dilimi içerisinde yaşanan olayları ele alır. 1. Dünya savaşı sona ermiş, Yunanlı artık İzmir'i işgal etmiştir. Soğuk bir kış günü Efe'nin arazide silah talimi ile roman başlar. Osmanlının yenik çıkmasının ardından Anadolu İtilaf devletleri tarafından bölüştürülerek işgal edilmeye başlanır. Bunun karşısında yerli halk kendi imkanları doğrultusunda Osman Efe gibi bazı şahıslar etrafında toplanmaya başlar. Dolayısıyla eserde olayların geçmekte olduğu zaman bilinçli bir Millî Mücadele hareketine geçilmeden, şahısların oluşturduğu kuvvetler aracılığıyla düşmanla mücadeleye girişilen başlangıç noktasıdır.

15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi karşısında İstanbul'un ve Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin tutumu ibret vericidir. Tamamen teslimiyetçi ve tüm ümitlerini işgal kuvvetlerine yaranma siyasetine bağlayan İstanbul yönetimi, ülke genelinde otoritesini kaybederek ülkesini yönetemez durumdadır. Yönetimin bu durumda olması vatanını seven , vatanının özgürlüğü ve bağımsızlığına düşkün olan insanlar arasında hüsrana neden olur. Yıllarca Osmanlı Devletine tabi olarak yaşamış bir milletin; Yunanların ve işbirlikçilerinin İzmir ve çevresinde giriştiği eylemler, Anadolu'nun elden gittiği izlenimini yaratıyordu.

İşgalin büyük devletler desteğiyle Yunanlar tarafından gerçekleştirilmesi Türk halkına çok daha ağır gelir.

Yunanlar geçici bir işgal için değil, kalıcı bir ilhak için geldiklerini her davranışlarıyla hissettirirler. Ege Denizi'nin iki yakasını birleştirerek Batı Anadolu ve Ege adalarını içine alan büyük Yunanistan'ı kurarak Megola İdea'yı, yani Bizans İmparatorluğunun geçmişteki ihtişamını yeniden canlandırma hayalini gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Bu hayali gerçekleştirmek için Yunan Ordusu üç koldan Ege Bölgesi'nin içlerine doğru ilerler. Birinci yön Gediz Vadisi üzerinden Menemen, Manisa, Turgutlu, Salihli ve Alaşehir'dir. İkinci yön Küçük Menderes Vadisi üzerinde Torbalı, Bayındır, Tire, Ödemiş yoludur. Üçüncü yön ise güneyde büyük Menderes Vadisi üzerinden Aydın'dır. Yunan ordusunun 27 Mayıs 1919'da Aydın'ı işgali, çevredeki halkta büyük bir telaş ve heyecana neden olur. İşte bu tarihi zamanlar eserde verilmemekle birlikte tarihin akışını ve olayları bilen okur o yıllara giderek kendisini işgal yıllarının yaşandığı zamanın yoğunluğu içerisinde bulur.

Güçlü olan Yunan ordusuna karşı savaşabilecek düzenli ordu henüz kurulmamıştır. Efelerin idaresinde olan dağınık ve düzensiz birlikler düşmana karşı mücadele etmektedir. Osmanlı hükümeti fiilî olarak bitmese de gücünü ve hakimiyetini kaybetmiş ve işgali kabullenerek yaşamak gerektiğini benimsenmiştir. Ankara'da ise hükümet çalışmalarına başlamıştır.

Olayların akışına bakıldığında kısa bir zaman dilimini kapsar. Kışın yoğun kar yağışı altında yaşanmakta olan olaylar yine havalar ısınmadan son bulur. Yunanlılara karşı yapılan plansız saldırılarla düşmanın Ege bölgesinde ilerlemesi engellenmeye çalışılır. Bu engellemeler olmasa Türk tarihi için dönüm noktası olan Kurtuluş Savaşına eksik hazırlık yapılmış olacak ve düşmanların yurttan atılması daha da zor olabilecekti. Eserdeki zaman kesiti Kurtuluş Savaşı öncesi yapılan

bilinçsiz, hazırlıksız ama kahramanca mücadeleyi tarafsız bir biçimde işlemektedir. Dolayısıyla eserde çok kısa bir zaman dilimi içerisinde konular ve olaylar verilir. Bu zaman kesiti çok kısa bir mücadele dilimini kapsar. Yunanlının İzmir'e çıkışı verilmez. Yunanlı İzmirdedir ve Aydın iline doğru ilerler. Bu durumu okur Osman Efe ve oluşturduğu birliğin mücadelesinden anlar. Ancak İzmir'in işgali konusu eserde verilmekle birlikte tarih olarak herhangi bir zaman diliminden veya açık bir tarihten bahsedilmez. *“Romanda olay birkaç aylık bir zaman dilimini kapsar. Kış ayında başlayan olaylar ilk baharın gelmesi ile son bulur. Bundan da anlaşılacağı gibi olay üç dört aylık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Bu zaman dilimi de Yunanlının Ege bölgesinde bulunduğu işgal yıllarıdır”*. (Fatih Arslan, 2005:151) 1 Haziran 1919 tarihinde Ödemiş, Kaymakçı ve Beydağ, 2 Haziran 1919 günü de Birgi ve Keles/Kiraz Yunan işgali altına girer. Ödemiş ve doğusunda tertibat alan 2.Yunan tümeninin, Ödemiş'ten Keles/Kiraz'a ilerlemesi halinde, buradan da Beydağ/Balyambolu üzerinden Nazilli'ye sarkması Aydın'ın doğusundaki Türk kuvvetlerimizi kuşatabilme tehlikesi doğuracaktır, Yunanlıların Keles üzerinden Alaşehir'i işgale yeltenebileceği ve bunun da Salihli bölgesindeki Türk kuvvetlerinizin arkasını kesebileceği tehdidi ortaya çıkar.

Bölüm 7

DİL VE ÜSLUP

İlhan Tarus, eserlerinde, konu ve şahısları yaşanan günlük olaylardan almaktadır. Bu şahıslar zaman zaman kendi ağızları ile konuşturulur. Şahıslar da hayattaki sıradan insanlardır. Eserlerinde üst sınıf insanlara pek fazla yer vermez. Günlük hayatta karşılaşılan taşra insanların yaşayışları eserlerinin konularını oluşturur. Aydın bir kişi olan yazarın üslubu son derece açık ve akıcıdır. Eserlerinde hakim anlatıcı bakış açısı vardır. Anlatıcı kendisini olayların içersine katmamaya çalışır. Eserlerine genel olarak bakıldığında sanat endişesi taşımadan eserlerini kaleme almış olduğu söylenebilir. Gerçekten de Millî Mücadele dönemini her yönü ile ele almaya çalışmıştır. Bu da eserlerinin çok geniş olmasına, konuların ve olayları açılarak takibi zor ve geniş bir açığa kavuşmasına neden olmuştur. Bu yüzden okur zaman zaman konuları takip etmekte zorlanır hatta karıştırır. Mesela *Hükümet Meydanı*'nda millîciler ayaklanan grupla çatışırken Yozgathı ve zabıt Faruk'un karısı Leyla aşk yaşamaktadırlar. Olayların bir tarafa itilerek bu aşkın ön plana çıkarılması eserde olayların dağılmasına ve okurun tekrar olayların tabii akışına dönmesini zorlaştırmaktadır. Aynı durum *Vatan Tutkusu* ve *Hükümet Meydanı* isimli eserlerde de vardır.

Eserlerde idam sahneleri ve öldürme olayları çok çarpıcı ve ürpertici bir biçimde verilir. Bu çarpıcı öldürme sahneleri tüm milli mücadele ile ilgili romanlarının ortak özelliğidir. *Var Olmak*'ta Hamdi Bey'in Kara Hasan tarafından

öldürülmesi sahnesi çok çarpıcı olarak yansıtılmıştır. *Hükümet Meydanı*'nda Kamil Hoca'nın cesedi parçalanıncaya kadar yerlerde sürüklenir, Faruk, babasının gözleri önünde kasıtlı olarak ona işkence olması için asılır. Yine Yunus Ağa ağaca bağlandıktan sonra ensesine silah dayandırılır ve günlerce öyle korku ile yaşadıkdan sonra öldürülür. Vatan Tutkusu'nda ise Durdu Efe kendi adamlarını kaldığı odanı damına asarak cezalandırır. Eserlerde öldürme sahneleri acımasızca icra edilir.

Eserlerde dil akıcı ve açıktır. Millî mücadele konularını işlemekte olduğu *Var Olmak*, *Hükümet Meydanı* ve *Vatan Tutkusu* isimli eserleri aksiyon olarak çok yoğun ve akıcıdır. Tüm romanlarda mücadeleye hazırlık ve aşk, kişisel anlaşmazlıklar eserleri sürükleyici kıldığı gibi olaylar arasında kopukluklara da sebebiyet vermektedir. *Var Olmak* romanında Hamdi Bey ile Anzavur mücadele eden iki karşıt kuvvettir. Bu mücadele anlatılırken Saniye'nin koşullarda yakalanması için verilen mücadele yanında, bir de Seherle Hamdi Bey'in karmaşık ilişkisi verilmeye çalışılır. Tüm bu olayların bir arada sunulması romanda olayların seyrinin takip edilmesinde karmaşıklıklara yol açabilmektedir. Bunun gibi olaylar içerisinde farklı küçük vakaların geçmesi İlhan Tarus'un Millî Mücadele ile ilgili öteki romanlarında da gözlemlenir.

Romanlarda son derece sade olan anlatım İstanbul hükümetinden gelen mektuplarla ağırlaşır ve okurda sözlük ihtiyacı ortaya çıkar. Zaman zaman İlhan Tarus okuyucuyu bilgilendirme namına kısa da olsa eserde kendini gösterdiği bölümler vardır. Sanki burada İlhan Tarus bir üst kimlik olarak kendisini hissettirmeye çalışır. Yine bazı yabancı ve eski Türkçe kelimelerin Türkçe açıklamasını dipnot şeklinde vererek açıkladığı görülür.

Yazar *Hükümet Meydanı* isimli eserin önsözünde bizleri bilgilendirici bazı açıklamalar yapar. Uzun yıllar savcılık yapmış olmasının verdiği ciddiyetten ötürü

eserlerinde ağırbaşlı bir gerçekçilik hakimdir, gülmeceye yer yoktur. *Var Olmak*'ta Hamdi Bey, *Hükümet Meydanı*'nda Zabit Faruk ve Mümtaz Bey, *Vatan Tutkusu*'nda Osman Efe ve Katip Kemal zaman zaman yanlış ve tutarsız davranan karakterler olmakla beraber çoğu zaman ciddi rol üstlenirler. Eserlerde anlatıcının ciddi ve gülmeden uzak tutumunun nedenlerinden birisi de anlatılan ve eserde verilmekte olan dönemin sıkıntılarının yoğunluğu ve bunları vurgulama isteğinden kaynaklanmaktadır.

Yazarın incelemeye tabii tutulan *Var Olmak*; *Hükümet Meydanı* ve *Vatan Tutkusu* isimli Millî Mücadele ile ilgili romandarı birbirleri ile ilintili romanlar değildir. Kahramanları ve olayları tamamen farklıdır. Her üç romanda da olaylar üçüncü şahıs anlatıcısı olan ilahi bakış açısıyla anlatılır. *Hükümet Meydanı* isimli kitabı diğer Millî Mücadele konulu romanlarından farklı olarak olaylar resmedilerek verilmektedir . Bu eserin *Var Olmak* ve *Vatan Tutkusu*'ndan farkı, önsözünün olması ve bu önsözde kısaca yazarın kendisi yanında sanat ve dönemin yaşayışı hakkında vermiş olduğu bilgiler ve görüşlerin bulunuyor olmasıdır. Yazarın Millî Mücadele romanlarını diyaloglara dayalı olarak yazdığı göze çarpar.

SONUÇ

Millî Mücadele , Cumhuriyet dönemi Türk romanına önemli bir kaynaktır. Gerçekten bu dönem ele alındığında kahramanlıklarla dolu zengin malzeme dikkat çeker işlenmesi zengin bir malzemedir. Yazarlarımız bu dönemle ilgili pek çok eserler vermeye çalışmışlardır. Ancak İlhan Tarus sadece bu kahramanlıkları efsanevî kişilerin mücadelelerini vermekle kalmaz, dönemin yaşayışını, düşünce yapısını ve çarpıklıklarını, Millî Mücadele döneminde hatta bu dönemin görülmeyen işlenmemiş yönlerini tarihi gerçeklerini de bütün açıklığı ile gözler önüne serer. O daha çok Millî Mücadelenin başlangıç yıllarını kapsayan 1918 -1920 yılları arasındaki dönemde yaşanan olayları ve Anadolu insanının gündelik yaşantısını işler. Bunu yaparken de gözlemlerini kullanır.

Her şeyden önce İlhan Tarus bir hukukçudur. Babasının Reji dairesinde yıllarca görev yapması dolayısı ile kendisi de onunla birlikte Anadolu'nun pek çok yerini dolaşmış ve gezdiği yerlerle ilgili derin gözlemlerde bulunarak yaşananları eserlerine aktarmıştır. Millî Mücadele kahramanlıklarla dolu destansı bir olaydır. Başlangıcı ve sonu ile birlikte çok süratli bir şekilde gelişip tamamlanan pek çok şaşırtıcı ve mucizevî olayları içeren bir süreçtir. Tabî bu süreç içerisinde pek çok sıkıntılar da vardır. Bu sıkıntılar ferdî olarak insanların dünyalarını etkilediği gibi, toplumsal yaşantıyı da etkilemiştir. Anlatıcı da bu sıkıntıları çok güzel tespit ederek eserlerinde yansıtır. İlhan Tarus *Var Olmak, Hükümet Meydani, Vatan Tutkusu* isimli eserlerinde bu sürecin başlangıç aşamasını ele alır. Tabi yazarın edebi şahsiyetinin hemen yanında hukukçu kimliği yıllarca savcılık ve hakimlik yapması yanında dağınık ve savruk bir hayatının olması onun eserlerinde de

gözlemlenmektedir. Bununla beraber İlhan Tarus bize o dönemin yaşayışını, ve insan psikolojisini tarihî olaylarla harmanlayarak gözler önüne serer.

Millî Mücadele romanları şahıs kadrosu olarak zenginlikler göstermekle beraber olayların dağınıklığı vakalar içerisinde kopukluklar bazı bölümlerin akıcılığını etkilemektedir.

Yazarın edebî kişiliği göz ardı edilmeye çalışılsa da, onun gözlemleri ve tespitleri son derecede doğru, anlatımı ise sürükleyicidir. Yazar eserlerinde yaşanan olayları Millî Mücadelenin başlangıç dönemindeki seyrini her yönü ile ele almaya çalışır. Ancak o sadece tarihi dönemi vermekle kalmayarak insanların birbirleri ile olan çekişmelerini de eserlerine çarpıcı bir şekilde konu eder.

İlhan Tarus Millî Mücadeleyi üç romanına konu etmiştir. İncelediğimiz her üç kitabı da tamamen birbirinden bağımsız eserlerdir. *Var Olmak*'da Reji Müdürü Hamdi Bey ve Biga kasabasında işgal döneminde yaşananlar, *Hükümet Meydanı*'nda İstanbul hükümetinin çıkardığı dinî ayaklanma ve bunun TBMM tarafından bastırılması sırasında gelişen tarihî olaylar, *Vatan Tutkusu* romanında ise Aydın bölgesinde bulunan güçlü Yunan kuvvetlerine karşı bölgedeki efeler tarafından kurulan zayıf ve eğitimsiz birlikler tarafından girişilen mücadeleler konu edilir. Bu üç esere bakıldığında konularının birbirinden farklı olduğu, kahramanlarının da eserlerde farklı farklı kişiler oldukları gözlemlenir. Kitapların yazılış tarihlerine bakıldığında da yazarın çok kısa bir süre içerisinde Millî Mücadele romanlarını oluşturduğu görülmektedir. Kısa zamanda bu konu çeşitliği ve zengin karakterleri oluşturması yazarın yaratıcılığı ve döneme her yönü ile hakim oluşunu ortaya koymaktadır. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde görev alan bir kişi olan İlhan Tarus bire bir gözlemlerinden edindiği izlenimlerle eserlerini oluşturmuştur.

Millî Mücadeleyi konu alan romanları incelendiğinde tamamen birbirinden farklı olmakla birlikte konu eserlerin ortak özellikleri ön plana çıkmaktadır. Zaman olarak her üç eser de tarihi olayları sunmakla birlikte belirgin zaman dilimini vermemeleri açısından benzerlikler gösterir. Her romanda da tarihi olaylar verildiği için zaman belirgin olarak verilmemektedir. Bunun da sebebi Millî Mücadelenin zaman akışının belirgin olması ve benzer olayların eserlere konu olmasından kaynaklanmaktadır.

Aynı şekilde mekan olarak da eserler belirli bölgeleri kapsamaktadırlar. *Var Olmak*'ta hemen hemen Biga kasabası tek mekan olarak esere konu olmaktadır. *Hükümet Maydanı*'nda Konya bölgesi *Vatan Tutkusu*'nda ise Ege bölgesi mekan olarak işlenmiştir. Genellikle her üç romanda da olaylar belirtilen mekanların dışına çıkmamaktadır.

Millî Mücadele konulu romanlarda karakterler genellikle halk arasından alınma olduğundan dolayı günlük dille yazılmış olmaları da eserlerin ortak özellikleridir. Genellikle küfürlü ve kaba konuşmalara eserlerde yer verilmektedir.

İlhan Tarus, Millî Mücadele ile ilgili romanlarında bu konuyu fon olarak alırken esas olarak Cumhuriyet dönemi bakış açısı ile Millî Mücadele ve bu dönemde gerçekleşen olaylar konu edilir. Eserlerde Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü ile ilgili olarak siyasî durum verilmekle birlikte, romanlarda kahramanlar iki grupta toplanabilirler: Millî Mücadeleye karşı olanlar ve Millî mücadeleye etkin katılan kişiler. *Hükümet Meydanı*'nda din adamları ve İstanbul Hükümeti; *Var Olmak*'ta – Anzavur Ahmet Paşa , *Vatan Tutkusu*'nda düzenin bozulacağına inanan tüccarlarla birlikte İstanbul hükümeti kurtuluş için mücadele edenlerle de çatışırlar.

İnci Enginün İlhan Tarus'u memur yazarlar sınıfın koymak gerektiğini belirtir: “Özellikle hikaye ve romancılarımız arasındaki devlet memurları eserlerinin

*konularını büyük ölçüde hizmet verdikleri bölgelerde şahit oldukları, duydukları olaylardan almışlardır ve tenkitçi bakış tarzı geliştirmişlerdir. Memur artık seyirci ve kaderci olmak istemediği gibi gözlemlerini de akrarır. Bu yazarların eserlerini ben bir çeşit açık rapor saymaktan yanayım. Keşke onların yazdıklarına bir de ülke gerçeklerimiz “ memur yazarlar”ımızca nasıl görünüyor diye bakılsaydı demekten de kendimi alamıyorum. Eserlerini zamanın muhtemelen unutturacağı bu yazarları ayrı bir kümede incelemek daha uygundur.” (İnci Enginün 2006:287) İlhan Tarus sadece bir memur değil iyi yetişmiş bir savcıdır. Bu yüzden onun eserlerinde kişilerin birbirlerine kesmiş olduğu cezalar çok acımasız olmakla birlikte infazlar çok açıktır. Onun tek olumsuz tarafı belki de eserlerini hacimli tutmak maksadına uygun olarak pek çok yönü ile Millî Mücadeleyi ele alması ve belki de edebî eser yaratma eğiliminin bulunmamasıdır. Araştırmacı İnci Enginün de Millî Mücadele konularına yer veren eserlerin az olduğundan bahsederek özellikler İlhan Tarus’un bu konuyu işleyen *Var Olmak* ve *Hükümet Meydanı*’nı zikrettikten sonra “özellikle *Var Olmak* bu konuda ihmal edilmeyecek eserlerdendir” (İnci Enginün, 2006 ;325) şeklinde eseri yorumlayarak romanın ve yazarının edebiyatımıza katkısından bahsetmektedir.*

KAYNAKÇA

ALANGU , TAHİR (1968) Cumhuriyetten Sonra Hikaye ve Roman, İstanbul Yayınevi. İstanbul.

ARSLAN, FATİH (2005) İlhan Tarus (İnsan ve Eser) Yayınlanmamış Doktora Tezi. Elazığ.

DEVELLİOĞLU, FERİT (2006) Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitapevi. Ankara.

ENGİNÜN, İNCİ (2006) *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergah Yayınları. İstanbul.

NECATİGİL, BEHÇET (1995) *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları. İstanbul.

NECATIGİL, BEHÇET (1997) *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları. İstanbul

TUMBURİ, SİNEM (2004) *İlhan Tarus'un Öykülerinde Toplumsal Eleştiri*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

TARUS, İLHAN (Kasım 1957) *Var Olmak*, Varlık Yayınları. İstanbul.

TARUS, İLHAN (1962) *Hükümet Meydanı*, Bahar Matbaası. İstanbul.

TARUS , İLHAN (1967) *Vatan Tutkusu*, Ağaoğlu Yayınevi, İstanbul